

Bāreņu biedrības „Saules bērni”

PROJEKTA
**„Starpkultūru dialogs sabiedrības
integrācijai”
PĒTĪJUMS**

Sabiedrības integrācijas
fonds

PROJEKTU FINANSIĀLI ATBALSTA ISLANDE, LIHTENŠTEINA UN NORVĒGIJA

Projektu finansē EEZ finanšu instruments 2009-2014 programmā NVO projektu programma (2009-2014). Projekta Nr.: 2013.EEZ/PP/2/MEC/014/069

Saturs

IEVADS	3
NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN INTEGRĀCIJA	4
Vai pastāv diskriminācija pēc etniskās un sociālās piederības?	6
Latvijas demogrāfiskie rādītāji un Latgales demogrāfija.....	7
Vēstures mijiedarbība un latviešu valodas un etnisko kultūru situācija Latgalē	10
Latviešu valodas situācija Latgalē mūsdienās	12
Pilsoniskā apziņa un nacionālā identitāte Latgalē	14
SOCIĀLĀ INTEGRĀCIJA	15
IZGLĪTĪBA UN INTEGRĀCIJA	18
Bilingvālā izglītība.....	18
Mazākumtautību bērnu valodu apguves monitorings	19
ĀRPUSĢIMENES APRŪPE.....	23
Ilgstošas sociālās aprūpes iestādes un krīzes centri Latgalē	24
Problēmsituācijas ģimenēs.....	26
NEVALSTISKĀS organizācijas LATGALĒ	27
KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI.....	31
PIELIKUMS	32
PRJEKTĀ REALIZĒTIE PRAKTISKIE PASĀKUMI STARPULTŪRU DIALOGA VEIDOŠANĀ: GADSKĀRTU IERAŽU, KĀ ARĪ LATVIJAS VĒSTURE, ĢEOGRĀFIJAS, KULTŪRVĒSTURISKĀ MANTOJUMA UN LATVIEŠU VALODAS IZZINĀŠANA.....	32
Iepazīstam Latviju un svinam pavasara svētkus Masļeņicu	32
Mazākumtautību bērni no Latgales bērnu namiem apgūst latviskās Lieldienu tradīcijās radošās darbnīcās.....	33
Līgo tradīcijas mazākumtautību bērni apgūst Ludzas Novadpētniecības muzejā.....	34
Ārpusģimenes aprūpes iestāžu bērni neformālā veidā apgūst zināšanas par Latviju.....	35
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	37

IEVADS

Nevalstiskā organizācija „**Bāreņu biedrība „Saules bērni”**” sadarbībā ar četrām Latgales reģiona ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem 2014. – 2015. gadā realizē projektu „**Starpkultūru dialogs sabiedrības integrācijai**”, kura mērķis ir pilnveidot bez vecāku gādības palikušo Latgales mazākumtautību bērnu un jauniešu prasmes komunicēt un veidot savstarpēju dialogu ar reģionā dzīvojošo dažādu etnisko grupu pārstāvjiem, kā arī ar izglītojoša rakstura neformālām aktivitātēm veicināt viņu izpratni par savu nacionālo identitāti, daudzveidīgo kultūras mantojumu, attīstīt iecietību pret atšķirīgo un prasmi saskatīt kopīgo un vienojošo, kā rezultātā veidotos dziļāka izpratne par Latviju kā vienotu sabiedrību.

Projektā iesaistītas četras Latgales reģiona bērnu un jauniešu ārpusģimenes aprūpes institūcijas: **Rēzeknes novada pašvaldības iestāde „Tiskādu bērnu nams”, Daugavpils rajona pašvaldības iestāde „Naujenes bērnu nams”, Ludzas novada pašvaldības iestāde „Ludzas bērnu nams – patversme”;** Rēzeknes pilsētas domes pārvaldes **“Sociālais dienests” struktūrvienība „Bērnu sociālo pakalpojumu centrs”**.

Pētījuma pamatuzdevums ir izpētīt valstī un it īpaši Latgales reģionā esošās problēmas sekmīgai dažādu etnisko grupu, tostarp arī jauniešu, integrācijai vienotas sabiedrības veidošanā, kā arī paplašināt izpratni par starpkultūru dialoga iespējām, kas var ietekmēt ne tikai Latgales, bet visas Latvijas sabiedrības tolerantas līdzās pastāvēšanas modeli. Vēsturiski tiek analizēta Latgales reģiona specifiskā ģeogrāfiskā un etniskā situācija, kas ietekmē un formē attieksmi pret citām etniskām grupām un Latviju kā mūsu kopīgajām mājām. Tāpat analizēti jau veiktie pētījumi un aptaujas, kas atklāj situāciju Latvijā mazākumtautību izglītības piedāvājumā, gan bilingvālās izglītības nodrošināšanā, gan daudzveidīgā Latgalē mītošo etnisko grupu kultūras mantojuma apgūvē. Pētījuma secinājumos apkopoti ieteikumi par to, kā ietekmēt un uzlabot starpkultūru dialogu vienotas sabiedrības veidošanā no sadzīviskām situācijām līdz sociāli nozīmīgai aktivitātēm, īpaši ņemot vērā, ka projekta īstenotāju mērķauditorija ir bez vecāku gādības palikuši bērni, kas nāk no sociālā riska grupas ģimenēm. Pētījums pamatojas arī uz projektā iesaistīto bērnu un jauniešu aptauju un kontaktsarunām, kā arī bērnu un jauniešu pedagogu un sociālo aprūpētāju viedokļu uzklaušanās. Pētījuma laikā tika izziņāts, kā uzlabot šo bērnu un jauniešu prasmes savstarpēji komunicēt, lai, uzsākot pastāvīgas dzīves gaitas, viņi spētu veiksmīgi integrēties Latgales sabiedrībā. Tā kā Latgales reģionā iedzīvotāju etniskais sastāvs ir neviendabīgs, īpaši svarīgi ir laikus attīstīt prasmi cienīt un novērtēt citu etnisko grupu atšķirīgās kultūras tradīcijas un vienlaikus stiprināt pārliecību par Latvijas kā vienotas sabiedrības pastāvēšanas iespējām.

NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN INTEGRĀCIJA

Mazākumtautības un to kultūra ir neatņemama un svarīga Latvijas sabiedrības un kultūrtelpas sastāvdaļa. Mazākumtautības paaudzēm ilgi dzīvojušas Latvijā, uzskata sevi par piederīgām Latvijas valstij un sabiedrībai, vienlaikus saglabā savu atšķirīgo nacionāli kulturālo identitāti. Tās ir neatņemama Latvijas daļa, to dažādība bagātina Latvijas kultūrtelpu, to savpatnības saglabāšanu garantē Satversme. Latvijā jebkuram mazākumtautību pārstāvim ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, valsts to atbalsta. Valsts nacionālās identitātes un integrācijas politikai jāveicina sabiedrības atvērtība pret mazākumtautību pienesumu, jāstiprina to piederība Latvijai. Arī Tiesībsargs norādījis, ka jau pieņemot 1922. gada Satversmi, Latvijas likumdevējs un tiesību zinātnieki atzina, ka papildus latviešiem Latvijas tauta ietver sevī arī dažādas citas etniskās grupas (mazākumtautības). Latvijas Republikas Satversmes 114. noteic: „Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Latvijas Republikas Satversmē garantētās tiesības tiek īstenotas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā”. Latvijas Republikas Satversmes 91. pants noteic: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”.

Latvijā veidojamās nacionālās identitātes un integrācijas programmas mērķis ir stipra, saliedēta Latvijas tauta – nacionāla un demokrātiska kopiena, kura nodrošina tās vienojošā pamata - latviešu valodas, kultūras un nacionālās identitātes, eiropieško demokrātisko vērtību, unikālās kultūrtelpas saglabāšanu un bagātināšanos Latvijas nacionālās valsts līdzsvarotai attīstībai. Mazākumtautību identitātes pastāv un attīstītās līdzās latviskajai identitātei.

Lai noskaidrotu, ko nozīmē katrs no jēdzieniem, kas parasti tiek izmantots, runājot par sabiedrības integrāciju, kā piemēru var minēt terminu definējumu, ko piedāvā Kultūras ministrija nacionālās identitātes un integrācijas programmas projektā:

Nacionālā identitāte – personas identitātes daļa, kas vieno to ar citām personām ar tādām pašām nacionāli-kulturālajām pazīmēm. Valodas, vērtību, uzvedības modeļu, kultūras simbolu kopums, sociālās (vēstures) atmiņas ir pamats, uz kura tiek veidota, uzturēta, izteikta cilvēka piederība nācijai, nācijas locekļu savstarpējā vienotība. Nacionālā identitāte ietver ideju par katras nācijas unikalitāti un atšķirību no citām nācijām, ideju par nācijas locekļu savstarpējo kopību un ideju par nācijas nepārtrauktību.

Sabiedrības integrācija – visu Latvijā dzīvojošo cilvēku iekļaušana sabiedrībā, neraugoties uz viņu nacionālo piederību un pašidentifikāciju. Integrācijas kopīgais pamats ir latviešu valoda, piederības sajūta Latvijas valstij, cieņa pret Latvijas unikālo kultūrtelpu, kopīgas sociālās atmiņas veidošana, pilsoniskā līdzdalība. Integrācija vienlaikus nozīmē valstsnācijas atvērtību un cieņu pret mazākumtautību savpatnību

un to pārstāvju tiesībām saglabāt savu atšķirīgo identitāti. Integrācijas uzdevums ir arī veicināt imigrantu iekļaušanos sabiedrībā, piedāvājot motivējošus līdzekļus un iespējas apgūt saliedētas sabiedrības kopējos pamatus.

Mazākumtautības – Latvijas pilsoņi, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešu valstsnācijas, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā, uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vienlaikus vēlas saglabāt un attīstīt savu, valodu, kultūru, reliģiju.

Latviskā kultūrtelpa – latviešu valoda, vide, materiālā un nemateriālā kultūra, sociālā atmiņa un dzīvesveids (tradīcijas, simboli, vēsturiskie notikumi, vēstures personāži, kopīgie priekšstati, svinamās dienas, mākslas mantojums un jaunrade, komunikācijas veids, daba un attieksme pret dabu, gadsimtos veidotā materiālā vide, ģeogrāfiskie nosaukumi, būvniecības tradīcijas, krāsu izjūta, utt.) Latvisko kultūrtelpu dažādos gadsimtos ir ietekmējušas arī citu tautu kultūras, tajā, papildinot latviešu nācijas pienesumu, piedalās mazākumtautību pārstāvji. Unikālā kultūrtelpa sekmē nacionālā identitātes nostiprināšanu, globalizācijas apstākļos stiprina piederības sajūtu Latvijai.

Divkopienu sabiedrība – valsts, kuru raksturo nošķirtība starp divām kopienām. Atšķirībā no nacionālas valsts, divkopienu sabiedrībā nav vienas kopīgas valsts valodas, sabiedrības integrācija nenotiek uz kopīgu vērtību, kultūrtelpas, sociālās atmiņas pamata. Latvijā, okupācijas laikā, izveidojoties lielai krievu valodā runājošai iebraucēju kopienai, ir vērojamas divkopienu sabiedrības pazīmes: nošķirtas informācijas telpas, politiskajā vidē vērojama sašķeltība pēc nacionālajām pazīmēm, atšķirīgas sociālās atmiņas, lingvistiska nošķirtība darba kolektīvos, skolās, bērnu dārzos.

Kopīgās vērtības – latviešu valoda un latviskā kultūrtelpa, uzticība rietumu demokrātiskajām vērtībām: indivīda brīvība un atbildība, iecietība pret atšķirīgo, pilsoniskā līdzdalība; ticība no apgaismības laikmeta mantotajām idejām par progresu un cilvēka spējām uzlabot pasauli.

Sociālā atmiņa – izpratne par vēsturiskiem notikumiem, sociālpolitiskiem procesiem, to interpretācija. Latvijas sabiedrību šķeļ vēstures faktu interpretācija gan attiecībā uz Latvijas okupāciju 1940.gadā, gan laiku, kad Latvija bija inkorporēta PSRS, gan Latvijas starpkaru neatkarības laiku. Atšķirīgas sociālās atmiņas ir sabiedrību šķeļošs faktors.

Krieviski runājošie – dažādu tautību cilvēki, kuri ikdienas saziņā pārsvarā lieto krievu valodu, kas ir viņu primārā identifikācija. Dodot specifiskas tiesības šai kopienai, patiesībā tiktu likti šķēršļi mazākumtautību nacionālo identitāšu izkopšanai.

Šos terminus jāskaidro gan projekta mērķauditorijai ārpusģimes aprūpē augošiem bērniem, gan viņu pedagogiem, jo, kā būs lasāms turpmākajā šī pētījuma izklāstā, nereti arī Latgalē nodarbinātie pedagogi nav pievērsuši attiecīgu vērību mūsdienās tik svarīgajiem integrācijas jautājumiem, tos nepārzina un attiecīgi par tiem nevar apspriesties ar bērniem, izskaidrot viņiem šo terminu būtību.

Vai pastāv diskriminācija pēc etniskās un sociālās piederības?

Pašreizējai integrācijas politikas virzībai valstī ir konstatēti zināmi riski. Tā kā aktualitāte sāk kļūt trešo valstu piederīgie, kuri kā politiskie un ekonomiskie bēgļi ieplūst Eiropas Savienībā un kuri drīzumā būs integrējami arī Latvijas sabiedrībā, tad tiek aizmirsts, ka aizvien aktuālas ir pašmāju problēmas – kā sadzīvot Latvijā tradicionāli mītošajām mazākumtautībām, lai veidotos vienota sabiedrība ar vienotiem mērķiem, nevis divkopienu vai daudzkopienu sabiedrība ar atšķirīgu informatīvo telpu, ideoloģiju, kas vērsta kaimiņvalsts Krievijas Federācijas virzienā u.tml.

Kā norāda Nils Muižnieks, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes (SZF) Sociālo un politisko pētījumu institūta izdotajā krājumā „Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits”, Latvijas valsts un tās pārstāvji gandrīz vairs neiesaistās integrācijas politikā – pēc vairāku gadu diskusijām nav panākta vienošanās par jaunu politikas dokumentu, par integrāciju atbildīgās iestādes ir slēgtas cita pēc citas. Vienlaikus Krievijas Federācija ir kļuvusi daudz aktīvāka, mēģinot iekarot krievvalodīgo – īpaši nepilsoņu – sirdis un prātus. Krievijas valdība ir pieņēmusi vairākus politikas dokumentus “tautiešu” politikas sfērā, izveidojusi jaunas institūcijas to īstenošanai un piešķīrusi arvien lielākas naudas summas krievu diasporas sabiedriskajām organizācijām un plašsaziņas līdzekļiem, arī Latvijā.

Arī pilotprojektā "Latgales attīstības plāns" darba uzdevumā norādīts, ka Latgale ir visvājāk attīstītais Latvijas reģions ar visaugstāko bezdarba līmeni un ekonomisko problēmu koncentrāciju. Latgales ekonomiskā attīstība ir lielā mērā atkarīga no agrākās Padomju laikā izveidotās struktūras, un attīstības gaita būtiski atšķiras, piemēram, no Rīgas reģiona ekonomiskajām aktivitātēm. Līdz ar to bez etniskajām atšķirībām Latgalē ir arī izteiktākas sociālās atšķirības, kas bieži vien noved pie tā, ka Latgale tiek salīdzināta ar „bārenīti” citu reģionu vidū. Viennozīmīgi, ka šī sociālā vide ietekmē arī bērnu un jauniešu stāvokli Latgales reģionā, augstais bezdarba līmenis ir vainojams alkoholisma izplatībā, ģimeņu sabrukumā, kas savukārt izpaužas bērnu atstumtībā. Lai arī ārpusģimenes aprūpes iestādes neizpauž iemeslus, kāpēc konkrētais bērns ir nonācis valsts institūciju vai pašvaldību redzeslokā, skaidrs, ka daudzi bērnuma bērni ir cietuši no ekonomiskās situācijas, ko var uzskatīt par sava veida diskrimināciju.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Bērnu tiesību aizsardzības departamenta speciālisti 2014. gadā veica Latvijas pašvaldību aptauju, kurā piedalījās 96 pašvaldības, apkopojot informāciju par ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem. Aptaujā citastarp norādīts, ka

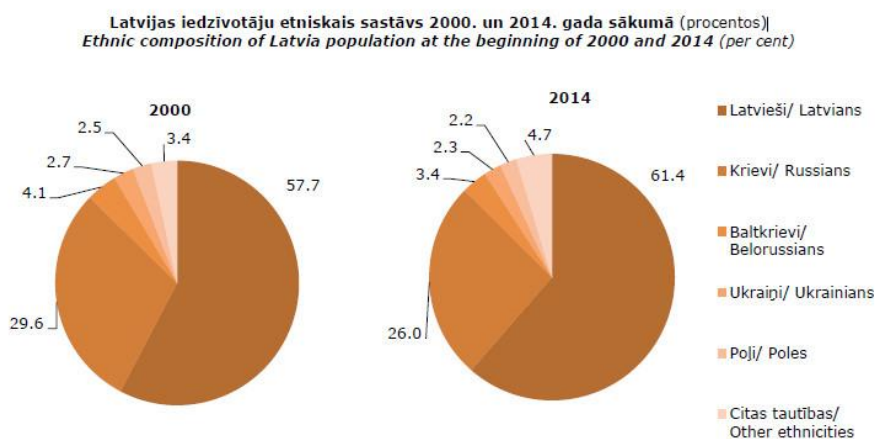
Latvijā ir ievērojams skaits bērnu, kas nav Latvijas pilsoņi, tāpat konstatēts, ka pastāv neiecietīga attieksme pret bērniem ar atšķirīgu sociālo un etnisko piederību; pastāv neizpratne, informācijas trūkums un stereotipi par diskriminācijas jautājumiem.

Valsts politikai šāda veida diskriminācijas novēršanā jābūt tādai, lai mazinātos atšķirības un tiktu radītas vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem īstenot savas tiesības, neatkarīgi no etniskās un sociālās piederības. 2013. gadā Latvijas pilsonību ieguva 754 bērni (salīdzinot ar 2012.gadu, samazinājums par 89 bērniem), tajā skaitā 117 naturalizācijas kārtībā (salīdzinot ar 2012.gadu, samazinājums par 8 bērniem).

Latvijas demogrāfiskie rādītāji un Latgales demogrāfija

Kāda tad patlaban ir demogrāfiskā situācija valstī, atklāj statistikas dati. Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem, uz 2014.gada 1.janvāri Latvijā bija 1 299 368 latvieši, 586 052 krievi, 74 205 baltkrievi, 52 554 ukraiņi, 48 485 poļi, 27 997 lietuvieši, 53995 citu tautību pārstāvju un 37 774 iedzīvotāji ar neizvēlētu tautību.

Latvijā 2011.gadā dzīvo 27,4%krievu, bet krievu valodu par savu dzimto valodu uzskata 39,6% iedzīvotāju, tai skaitā 79,1% ebreju, 72,8% baltkrievu, 67,8% ukraiņu, 57,7% poļu. Integrācijai politikai jāievēro vienlīdzības princips attiecībā uz visu Latvijas mazākumtautību identitātēm un kultūrām.

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Iedzīvotāju skaits Latvijā turpina samazināties. Pēdējo četru gadu laikā (kopš 2010. gada sākuma) iedzīvotāju skaits samazinājās par 119 tūkstošiem, un 2014. gada sākumā tas bija 2 miljoni 1,5 tūkstoši. 2014. gada sākumā 1 miljons 357,7 tūkstoši bija pilsētu iedzīvotāji (67,8%) un 643,8 tūkstoši – lauku iedzīvotāji. Četru gadu laikā iedzīvotāju skaits gan pilsētās, gan laukos samazinājās par 5,6%.

Etniskā ziņā viens no „raibākajiem” Latvijas reģioniem ir Latgale. **Latgales reģions** austrumos robežojas ar Krievijas Federāciju, dienvidaustrumos ar Baltkrievijas Republiku, un dienvidos ar Lietuvas Republiku.

A – 22 PASTĀVĪGO IEDZĪVOTĀJU ETNISKAIS SASTĀVS REĢIONOS UN REPUBLIKAS PILSĒTĀS 2014. GADA SĀKUMĀ

ETHNIC COMPOSITION OF RESIDENT POPULATION IN REGIONS AND CITIES UNDER STATE JURISDICTION AT THE BEGINNING OF 2014

	Latvieši Latvians	Krievi Russians	Balt- krievi Bela- russians	Ukraini Ukrain- ians	Poļi Poles	Lietu- vieši Lithua- nians	Čigāni Roma- nies	Vācieši Germans	Igauni Esto- nians	Citas tautības Other ethnicities
Latvija/ Latvia	1229067	520136	68695	45282	43365	25025	5594	2886	1882	59536
Reģioni/ Regions:										
Rīgas	293958	246150	25645	22528	12060	5400	800	1259	759	34809
Pierīgas	263018	68792	10070	6509	4711	2963	991	587	346	9051
Vidzemes	174259	18401	2745	1734	1537	789	410	182	418	1440
Kurzemes	195982	36974	5278	6420	1847	7102	1310	359	129	2633
Zemgales	172105	42500	9802	4320	4130	7147	1071	308	155	3337
Latgales	129745	107319	15155	3771	19080	1624	1012	191	75	8266
Republikas pilsētas/ Cities under state jurisdiction:										
Rīga	293958	246150	25645	22528	12060	5400	800	1259	759	34809
Daugavpils	16540	43880	6902	1767	12171	807	299	82	27	4928
Jelgava	33744	15417	3229	1435	1084	816	499	90	60	958
Jēkabpils	14156	6317	728	399	674	215	181	27	10	562
Jūrmala	26140	16847	1889	1214	832	445	320	114	44	1905
Liepāja	40362	21588	2390	3426	747	2217	88	145	34	929
Rēzekne	13781	13382	463	376	724	60	29	22	9	1102
Valmieraj	19656	2759	416	190	232	111	84	14	23	172
Ventspils	21071	10115	1645	1637	392	316	630	72	28	771
Īpatsvars, %/ Ratio, %										
Latvija/ Latvia	61.4	26.0	3.4	2.3	2.2	1.3	0.3	0.1	0.1	2.9
Reģioni/ Regions:										
Rīgas	45.7	38.3	4.0	3.5	1.9	0.8	0.1	0.2	0.1	5.4
Pierīgas	71.7	18.7	2.7	1.8	1.3	0.8	0.3	0.2	0.1	2.4
Vidzemes	86.3	9.1	1.3	0.9	0.8	0.4	0.2	0.1	0.2	0.7
Kurzemes	76.0	14.3	2.0	2.5	0.7	2.8	0.5	0.1	0.0	1.1
Zemgales	70.3	17.4	4.0	1.8	1.7	2.9	0.4	0.1	0.1	1.3
Latgales	45.3	37.5	5.3	1.3	6.7	0.6	0.3	0.1	0.0	2.9
Republikas pilsētas/ Cities under state jurisdiction:										
Rīga	45.7	38.3	4.0	3.5	1.9	0.8	0.1	0.2	0.1	5.4
Daugavpils	18.9	50.2	7.9	2.0	13.9	1.0	0.4	0.1	0.0	5.6
Jelgava	58.9	26.9	5.6	2.5	1.9	1.4	0.8	0.1	0.1	1.8
Jēkabpils	60.8	27.2	3.1	1.7	2.9	0.9	0.8	0.1	0.1	2.4
Jūrmala	52.6	33.9	3.8	2.4	1.7	0.9	0.6	0.2	0.1	3.8
Liepāja	56.1	30.0	3.4	4.8	1.1	3.1	0.1	0.2	0.1	1.1
Rēzekne	46.0	44.7	1.5	1.3	2.4	0.2	0.1	0.1	0.0	3.7
Valmieras	83.1	11.6	1.7	0.8	1.0	0.5	0.4	0.1	0.1	0.7
Ventspils	57.4	27.6	4.5	4.4	1.1	0.9	1.7	0.2	0.1	2.1

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Pēc pašreizējā administratīvā iedalījuma Latgales reģionā ietilpst 19 novadi - Aglonas novads, Baltinavas novads, Balvu novads, Ciblas novads, Dagdas novads, Daugavpils novads, Ilūkstes novads, Kārsavas novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, Rēzeknes novads, Riebiņu novads, Rugāju novads, Vārkavas novads, Viļakas novads, Viļānu novads, Zilupes novads un divas republikas nozīmes pilsētas (Rēzekne un Daugavpils), kam ir tāds pats administratīvais statuss kā

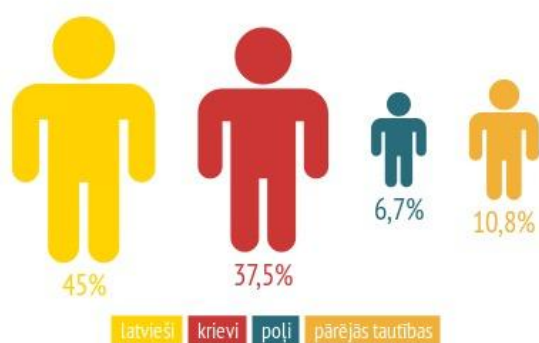

rajoniem. Kopējā reģiona platība sastāda 14 547 kvadrātkilometri, kas ir 22,52 procenti no visas Latvijas teritorijas.

2014. gadā Latgalē dzīvo 314 280 iedzīvotāji, kas ir aptuveni 14,40% no visiem Latvijā reģistrētajiem iedzīvotājiem. Aptuveni 60% no Latgales iedzīvotājiem atrodas pilsētās un 40% lauku teritorijās.

Lielākās pilsētas, kuros ir izvietojušies nozīmīgākās ražotnes un darba vietu centri ir Daugavpils (98,922 iedzīvotāji) un Rēzekne (33,042 iedzīvotāji). Latgales novadi ar lielāko iedzīvotāju skaitu ir Rēzeknes (29,995 iedzīvotāji) un Daugavpils novads (25,882 iedzīvotāji).

Latgales iedzīvotāju etniskais sastāvs: latvieši 45%, krievi 37,5%, poļi 6,7%, pārējās tautības 10,8%. Iedzīvotāju etniskais sastāvs būtiski atšķiras starp reģiona pilsētām un novadiem.

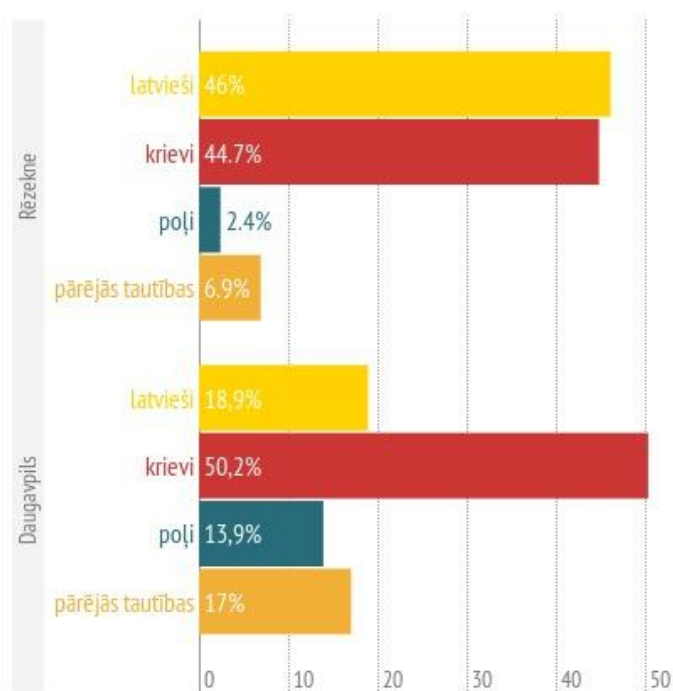

Latgales iedzīvotāju etniskais sastāvs procentuāli 2014.gads. Dati CSP

Lielāko pilsētu iedzīvotāju etniskais sastāvs:

Rēzekne: latvieši 46%, krievi 44,7%, poļi 2,4%, 6,9% pārējās tautības;

Daugavpils: latvieši 18,9%, krievi 50,2%, poļi 13,9%, 17% pārējās tautības.

Iedzīvotāju etniskais sastāvs proporcionāli pilsētās 2014.gadā. Dati: CSP

Vēstures mijiedarbība un latviešu valodas un etnisko kultūru situācija Latgalē

Latgalē dzīvojošo etnisko grupu daudzveidību ir noteikuši vēsturiski apstākļi, kas veicinājuši ciltautu ieplūšanu Latgalē. Austrumlatvija bija savdabīga somugru, vēlāk baltu un slāvu kontaktzona. 17.gs. 16.–18.gs tagadējās Latgales teritorijā ieplūda poļu muižnieki, ierēdņi, zemnieki, arī Krievijā vajātie vecticībnieki, bet pēc Latgales pievienošanas Krievijai – krievu ierēdņi, tirgotāji, zemnieki. Vecticībnieki un ebreji Latgalē dzīvoja noslēgti. 19.gs. otrajā pusē sakarā ar Latgales iedzīvotāju pārceļšanos no ciemiem uz viensētām novadā ieceļoja Vidzemes un Kurzemes iedzīvotāji. Savukārt, 19.gs. beigās zemes trūkums un nabadzība spieda zem-niekus braukt peļņā uz Pēterburgu, izceļot uz Sibīriju. Sibīrijā izveidojās ap 100 latgaliešu ciemu.

Pēc Latvijas valsts nodibināšanās 1918.g. daudzi poļi aizbrauca uz Poliju, lietuvieši – uz Lietuvu, bet Latgalē ieceļoja latviešu tirgotāji, amatnieki un ierēdņi no Vidzemes un Zemgales. 20.-30.gados Latgalē bija augstāka dzimstība nekā pārējā Latvijā, ģimenē nereti bija 6 – 8 bērni.

50.-60.gados bija vērojama Latgales iedzīvotāju izceļošana uz Vidzemi un Kurzemi, kā arī uz Rīgu. Pierobežas rajonos uz dzīvi apmetās daudz krievu un baltkrievu.

Pašreiz ļoti raibs etniskais sastāvs ir Daugavpils, Krāslavas un Rēzeknes rajonā. Atsevišķos pagastos latviešu valodā tikpat kā nerunā.

Latvijā vēsturiski ir izveidojušās divas rakstības tradīcijas: latviešu literārā jeb kopnacionālā valoda un latgaliešu rakstu valoda kā reģionāls veidojums. Latgaliešu rakstība radusies latviešu etniskās teritorijas administratīvas sadalīšanas rezultātā, kad 17.gs. sākumā austrumu daļa jeb tagadējā Latgale palika Polijas pakļautībā un katoļticības ietekmē, bet Vidzeme – Zviedrijas pakļautībā un luterānisma ietekmē.

Latgaliešu valodu mūsu valstī ikdienas saziņā izmanto ap 150 000 – 200 000 cilvēku. Pašlaik Latgalē runā daudzās valodas, to starpā – latviešu, krievu, poļu.

Kā norādīts Latgales attīstības plānā, ir nepieciešams atbalsts latviešu valodas vides stiprināšanai Latgales apgabaliem, kuros ir krievvalodīgo iedzīvotāju pārsvars. Iedzīvotāju pašapziņa un ieradums lietot latviešu valodu ir jānovērtē un jānostiprina.

Daugavpilī nelatviešiem gandrīz nav nepieciešamības runāt vai iesaistīties sarunās latviešu valodā, jo dominē krievvalodīgā vide. Arī daudzi latvieši nelieto latviešu valodu ikdienas dzīvē, un ir pieraduši runāt krievu valodā ar nelatviešiem. Latgalē ir daudz latviešu, kuru dzimtā valoda ir krievu.

Latgaļu sadzīvē un kultūrā jau vēsturiski ir lielāka slāvu kultūras ietekme, kas atspoguļojas arī valodas izmantošanā. Tāpat, salīdzinājumā ar citiem novadiem, tajā ir lielāka iedzīvotāju etniskā sastāva daudzveidība, kas nosaka atšķirīgu dialektu un izlokšņu vēsturisko veidošanos.

Dažāda ir arī iedzīvotāju reliģiskā piederība, lai gan Latgali tradicionāli uzskata par katoļticīgu reģionu. Līdz Otrajam pasaules karam 58% Latgales iedzīvotāju bija katoļticīgie, 16% pareizticīgie, 14% vecticībnieki, 8% protestanti, 5% mozus ticīgie. Liela nozīme latgaliešu dzīvē ir katoļu baznīcai. Pēc baznīcas datiem 90.gadu beigās 52% Latgales iedzīvotāju ir katoļi, darbojas gandrīz 100 katoļu draudzes.

Mūsdienās šajā Latvijas daļā ir liela katoļu reliģijas ietekme, bet dažos pagastos ir arī vecticībnieku draudzes.

Novērojumi Latgalē liecina, ka latviešu kultūras attīstība atsevišķās pilsētās ir problemātiska: ir šaura grāmatu, avīžu un literatūras izvēle latviešu valodā, Krievvalodīgo iedzīvotāju dominēšanas iemesls pēc eksperti uzskata ir “nesabalansēta reģionālā politika un investīciju trūkums latviešu kultūras attīstībai”.

Vienlaikus visām etniskajām un valodu grupām ir iespēja saglabāt, uzturēt un attīstīt viņu kultūru un multikulturālisms ir Latgales reģiona unikālā iezīme. Pastāv daudz nacionālo kultūras asociāciju un NVO, kas veicina Latgales etnisko kultūru attīstību

Latviešu valodas situācija Latgalē mūsdienās

Pēdējo gadu laikā veikto pētījumu dati rāda, ka Latvijas sabiedrība ir sasniegusi vienošanos nozīmīgos valodas politikas jautājumos, un sabiedrības lielākā daļa atzinusi latviešu valodas kā valsts valodas oficiālo statusu un nepieciešamību to apgūt. Arī Latgalē socioloģiskā pētījuma "Valoda" dati rāda, ka pēdējo 3 gadu laikā palielinājies to iedzīvotāju skaits (no 89% līdz 94%), kas uzskata, ka svarīgi pilnībā pārzināt latviešu valodu, un palielinājies to iedzīvotāju skaits (no 67% līdz 75%), kas vēlētos apgūt valodu. Attieksmes ziņā nav vērojams īpašas atšķirības starp reģioniem.

Tomēr krievvalodīgo latviešu valodas prasmes līmenis Latgalē ir viszemākais Latvijā. Tikai 38% no Latgales iedzīvotājiem pārvalda valodu augstākajā vai vidējā līmenī un 13% latviski nerunā nemaz. Viens no galvenajiem valodas apguves kavēkļiem ir latviskas lingvistiskas vides trūkums, tas mazina nelatviešu motivāciju apgūt valodu.

Latviešu valodas zināšanu trūkums traucē pilnā mērā izmantot Latgales reģiona cilvēkresursu potenciālu, kā arī kavē sociālo un ekonomisko integrāciju un nodarbinātības veicināšanas iespējas. Pētījums, ko vadīja Latviešu valodas apguves programma, rāda, ka 68% bezdarbnieku un darba meklētāju dzimtā valoda nav latviešu valoda, šie cilvēki vai nu vispār nepārvalda valsts valodu (5,9%) vai arī zina to minimāli (57%); tikai 37% brīvi vai vidēji brīvi runā latviski. Valodas prasmju trūkums daudziem bezdarbniekiem kavē atrast darbu. Gandrīz 30% no bezdarbniekiem nebija iespēju atrast darbu sakarā ar nepietiekamām latviešu valodas zināšanām laika posmā 1995.-1997. g. devējiem. Visdramatiskākā situācija ir Daugavpils, Ludzas, Rēzeknes un Preiļu rajonos.

Integrācijas process un valodas apguve ir ilgstošs process, kam nepieciešami finansu un cilvēkresursi. Tāpēc tuvāko gadu laikā Latgalē jārada sociālo un etnisko integrāciju veicinoši apstākļi.

Valodas situācija Latgalē rada arī augsni iniciatīvām, kas mēģina panākt divvalodību ieviešanu ne vien Latgales reģionā, bet visā valstī.

Rīta Kaša, Rīgas ekonomikas augstskolas pētniece, rakstā „Nevelciet valsts robežu pie Latgales!” (<http://providus.lv/article/nevelciet-valsts-robezu-pie-latgales>) norāda, ka „Atbalsts divvalodībai Latgalē nu šejieniešiem liek uzdot jautājumu — kas notiks tālāk? Kā šis referenduma rezultāts ietekmēs valsts politiskās elites, kas koncentrējas Rīgā, attieksmi pret Latgali? Taču jājautā arī plašāk, vai šis iznākums kaut kā ietekmēs turpmāko politiku sabiedrības integrācijas jautājumos valstī? Vai beidzot beigsies šaudīšanās gar frontes līniju „latvieši” un „krievvalodīgie”? Jeb gluži otrādi — kļūs vēl sliktāk?”

Kopumā Latgalē par krievu valodas kā otras valsts valodas noteikšanu nobalsoja 56% balsstiesīgo iedzīvotāju, bet 44% bija pret.

Pētniece norāda, ka Daugavpilī, kur mīt 18% latviešu, pret divvalodību nobalsoja vien 14%, bet „par” bija 85% Daugavpils iedzīvotāju, kas krietni pārsniedz krievu proporciju šajā pilsētā. Protams, šis salīdzinājums ir ļoti ierobežots, taču liek uzdot jautājumu, cik aktīvi referendumā Daugavpilī bija tie pilsoņi, kas nav ne latvieši, ne krievi, bet veido trešo daļu pilsētas iedzīvotāju? Piemēram, vai referendumā dalībnieku vidū bija pārstāvēti 14 % Daugavpils poļi? Iespējams, atbilde uz šo jautājumu pašķīdinātu latviešu un krievu valodas lietojuma un statusu frontes līniju, atgādinot, ka bez šīm divām tautībām Latgalē ir arī vēl citu tautību cilvēki, kuru viedoklī jāieklausās.

Latgales balsu sadalījums referendumā „par” un „pret” oficiālu divvalodību Latvijā

Republikas pilsēta / novads	Balsošanas rezultāts			Balsoāju kopskaits	PAR %	PRET %
	PAR	PRET	Nederīgas			
Latgale	78736	62369	575	141707	55.56%	44.01%
Rugāju novads	66	1156	5	1227	5.38%	94.21%
Vārkavas novads	77	1039	3	1120	6.88%	92.77%
Baltinavas novads	76	567	1	644	11.80%	88.04%
Balvu novads	1167	6609	25	7703	15.15%	84.50%
Mīlakas novads	515	2247	13	2775	18.56%	80.97%
Oblas novads	247	985	0	1232	20.05%	79.95%
Kārsavas novads	695	2362	5	3062	22.70%	77.14%
Līvānu novads	1613	5228	19	6862	23.51%	76.19%
Rebinu novads	611	1892	9	2512	24.32%	75.32%
Ilūkstes novads	981	2842	3	3827	25.63%	74.26%
Preiļu novads	1724	4323	25	6072	28.39%	71.20%
Aglonas novads	813	1121	14	1948	41.74%	57.55%
Rēzeknes novads	5090	6811	35	11936	42.64%	57.06%
Mīlānu novads	1564	1798	22	3384	46.22%	53.13%
Daugdas novads	1783	1592	20	3396	52.50%	46.88%
Ludzas novads	3754	2512	23	6290	59.68%	39.94%
Rēzekne	11395	7422	84	18903	60.28%	39.26%
Kāslavas novads	4352	2690	47	7089	61.39%	37.95%
Daugavpils novads	6470	3324	40	9834	65.79%	33.80%
Daugavpils	34419	5816	172	40424	85.14%	14.39%
Zilupes novads	1324	133	10	1467	90.25%	9.07%

Avots: Tabula sastādīta pēc CVK provizoriskajiem vēlēšanu rezultātiem, kas publicēti 2012. gada 19. februārī.

Kā norāda pētniece Rita Kaša, valsts uzdevums ir īstenot tādu politiku, kas Latgales iedzīvotājus arī Daugavpilī, Rēzeknē, Krāslavā, Ludzā, Dagdā un Zilupē nevis atstumj, bet piesaista pilsoniskajai Latvijai. Paši iedzīvotāji Latgalē kopj savu satiecību. Tomēr, ja nebūs konsekventas valsts politikas, mērķtiecīgi palīdzot radīt iespējas uzlabot dzīves apstākļus, stiprinot piederību pilsoniskajai Latvijai valsts austrumu pusē, ar vietējo ļaužu satiecību valstisku jautājumu risināšanā vien būs par maz

Pilsoniskā apziņa un nacionālā identitāte Latgalē

Latgales attīstības plānā norādīts: lai arī pilsonība rada nepieciešamos priekšnoteikumus pilsoniskās apziņas veidošanai, tomēr tā nebūt to nenodrošina. Vietējās ekspertu grupas diskusiju laikā, kā arī Daugavpilī 2000. gada martā veikto pētījumu rezultātā kļuva acīmredzams, ka, neskatoties uz lielo vairumu krieviski runājošo iedzīvotāju – Latvijas pilsoņu, šo cilvēku vērtību skala bieži vien nerada piemērotus apstākļus kultūras un politiskajai orientācijai uz Latviju un Latvijas valsts atzīšanai.

Vērtību orientācija “uz austrumiem” un bijušās Padomju Savienības virzienā Latgalē gūst pārsvaru, it sevišķi vecāka gadagājuma ļaužu vidū. Socioloģiskais pētījums rāda, ka tikai 66% no respondentiem uzskata Latviju par savu dzimteni un tikai 57% lepojas ar Latviju .

Pastāv būtiskas problēmas, kas traucē pilsoniskas apziņas veidošanos un nacionālo integrāciju, kā, piemēram: finansiāla rakstura problēmas, nepietiekošas latviešu valodas zināšanas, masu mediju objektivitāte un attieksme attiecībā uz krievu iedzīvotāju specifisko stāvokli un vajadzībām, vienota informatīva kanāla trūkums Latgalē u.c. apstākļi. Šīs nepilnības ierobežo svarīgas informācijas iegūšanu par sociālajiem un politiskajiem notikumiem Latvijā, kavē brīvas un demokrātiskas diskusijas, neveicina sadarbību starp dažādām sociālajām, etniskajām un politiskajām grupām.

Interese par masu medijiem, tāpat kā informatīvā vide ir atkarīga no lietotāja valodas. Lielākā daļa krieviski runājošo iedzīvotāju izmanto Krievijas medijus, skatās Krievijas TV programmas, kur tēmas, informācijas saturs un vērtību skala ir gluži atšķirīgas no Latvijas masu medijiem. Atšķirīgi jautājumi un diskusiju temati, atšķirīgas attieksmes un vērtību orientācija. Naturalizācija pārvaldes veiktā aptauja “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību” rāda, ka vairāk nekā 50% nepilsoņu skatās Krievijas Federācijas TV programmas. Dažādu etnisko grupu pētījumi Daugavpilī parādīja, ka lielākā daļa krieviski runājošo iedzīvotāju nemaz īpaši neinteresējas par Latvijas dzīvi, par notikumiem valstī, par politiskajiem un sociālajiem jautājumiem. Šie cilvēki

reti (ja vispār) skatās Latvijas TV ziņu raidījumus un nevēlas skatīties Latvijas TV programmas krievu valodā. Turklāt daudzi Latgales iedzīvotāji jūtas atsvešinājušies no Rīgas un citiem Latvijas reģioniem. Tas palielina Latgales krieviski runājošo iedzīvotāju atsvešināšanos no Latvijas valsts un tās politikas, rada iedzīvotāju neticību valstij.

SOCIĀLĀ INTEGRĀCIJA

Latgales plānošanas dokumentos norādīts, ka ir vairāki priekšnoteikumi, kam jāveicina sociālā integrācija Latgalē. Viens no priekšnoteikumiem ir latviešu valodas apguves veicināšana, it sevišķi jauniešu vidū, Latgales iedzīvotāju pozitīva attieksme pret latviešu kā valsts valodu un vēlme apgūt to. Pētījums “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību” parādīja, ka Latvijas sabiedrība nav etniski sadalījusies, starp etniskajām grupām pastāv sakari dažādās jomās (darbs, ģimenes, draugi, u.tt.), un arī tas ir priekšnoteikums sociālajai un etniskajai integrācijai un etnisko konfliktu novēršanai. Latgales potenciāls ir arī stipras kultūras tradīcijas, vēsturiski veidojies augsts etniskās tolerances līmenis. Kultūras aktivitātes un citi sociālie veidojumi, kas šobrīd attīstās, veicina sadarbību starp dažādām etniskajām grupām un sekmē sociālo un etnisko integrāciju Latgalē.

Viena no integrācijas problēmām, kas raksturīga Latgalei tāpat kā visai Latvijai kopumā, ir iedzīvotāju atsvešināšanās no valsts un tās piekoptās politikas. Tāpēc integrācija iespējama, ja etniskās integrācijas sekmēšanas aktivitātes tiks turpinātas un atbalstītas. Acīmredzams, ka tuvākajos gados Latgalē krievu valodas loma būs ne mazāk svarīga sakarā ar esošo etnisko struktūru, kurā dominē krieviski runājošie iedzīvotāji. Veikto pētījumu laikā, daudzi vietējie eksperti apstiprināja, ka krievu valodas prasmei būs ievērojama loma Latgales ekonomiskajā sadarbībā ar Krieviju, it sevišķi tirdzniecības jomā. Krievu valodu jāizmanto, lai nodrošinātu informāciju tiem cilvēkiem, kas nepārvalda latviešu valodu, tādā veidā rosinot viņu ieinteresētību par Latviju un vēlēšanos apgūt latviešu valodu un integrēties un līdzdarboties sociālajā dzīvē. Lieti var noderēt Igaunijas pieredze sociālās integrācijas jomā, runājot par veiktajiem pasākumiem ne-igauņu intereses un pozitīvas attieksmes veidošanā attiecībā uz Igaunijas valsti, valodu un kultūru ar krievu valodas palīdzību. Tomēr šāda veida aktivitātes tikai tad būs veiksmīgas, ja masu mediju darbs būs kvalitatīvs, objektīvs un patiess.

Vienlaikus, aptaujājot jauniešus par mazākumtautību nākotnes izredzēm, izskan viedoklis, ka „Latvijā mazākumtautībām nav lielu iespēju izveidot sev prestižu karjeru. Ir iespējams strādāt mazatalgojamā darbā. Vairākumam, protams, ir iespēja iegūt kādu labu amatu dzīvē, bet ne visiem tas izdodas.”

Lai spilgti ilustrētu pašreizējās sociālās integrācijas problēmas Latvijā ar statistiski ticamiem datiem, jāpiemin viens no jaunākajiem sabiedriskās pētījumiem, kura rezultāti ļāva salīdzināt šī projekta ietvaros veiktās aptaujas un pārrunu rezultātus ārpusģimenes aprūpes institūcijās. Tā kā projektā iesaistīto bērnam audzēkņu skaits nebija tik liels, lai izdarītu respektablus secinājumus, tomēr, projekta laikā uzklusītie viedokļi tikpat kā neatšķīrās no tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS veiktās aptaujas „**Piederības sajūta Latvijai**. Mazākumtautību Latvijas iedzīvotāju aptauja”

2014.gada maijā un jūnijā veiktās aptaujas ietvaros mazākumtautību iedzīvotājiem tika lūgts nosaukt trīs problēmas, kas, viņuprāt, Latvijā būtu jārisina vispirmām kārtām, kā arī minēt problēmas, kuru risināšana valsts līmenī spētu atrisināt paša respondenta problēmas, uzlabot viņa dzīvi.

Pēc mazākumtautību iedzīvotāju domām, Latvijā visaktuālākās ir problēmas, kas saistītas ar sociālo aizsardzību un sociālo politiku – tās nosauca kopumā 38% respondentu, tajā skaitā aicināts paaugstināt pensijas (19%), palielināt bērnu, ģimeņu pabalstus (6%), sniegt atbalstu ģimenēm ar bērniem (4%) u.c.

Nākamās aktuālākās jomas aptaujāto skatījumā ir bezdarba problēmas, jaunu darba vietu radīšana (34%) un dzīves līmeņa celšana (27%, t.sk. algu paaugstināšana 20%, dzīves līmeņa celšana, cīņa pret nabadzību 7% u.c.).

Ne mazāk kā 1/10 respondentu arī aicinājuši uzlabot veselības aizsardzību, aprūpi (19%), attīstīt ekonomiku (18%), risināt valsts finanšu politikas jautājumus (14%, t.sk. nodokļu samazināšana 9%), **risināt pilsonības problēmas un nacionālos jautājumus (13%)**, regulēt cenas un pievērst uzmanību inflācijai (12%), risināt ar izglītības jomu saistītas problēmas (11%).

Arī atbildot uz jautājumu par to, kuru trīs problēmu risināšana valsts līmenī spētu atrisināt paša respondenta problēmas, uzlabot viņa dzīvi, aptaujātie mazākumtautību iedzīvotāji visbiežāk (40%) nosaukuši ar sociālo aizsardzību un sociālo politiku saistītas problēmas (tajā skaitā 23% aicinājuši paaugstināt pensijas, 5% – palielināt bērnu, ģimeņu pabalstus, 3% – sniegt dažāda veida atbalstu ģimenēm ar bērniem u.c.).

Otra biežāk minēto atbilžu grupa saistīta ar aicinājumiem celt iedzīvotāju dzīves līmeni (28%, t.sk. algu paaugstināšana 24%, cīņa pret nabadzību 4% u.c.).

Mazākumtautību iedzīvotājiem lūdza arī paust savu attieksmi pret vairākiem apgalvojumiem, kas saistīti ar Latvijas politiskās pozīcijas vērtējumu – vai Latvijai PSRS sastāvā klājās labi, vai cilvēkiem Latvijā un Latvijai kā valstij būtu labāk, ja Latvija ietilptu Krievijas veidotajā Eirāzijas Savienībā nevis būtu Eiropas Savienības dalībvalsts, un vai Krievijas politika apdraud Latvijas neatkarību.

Pētījuma rezultāti liecina, ka apgalvojumam „Latvijai PSRS sastāvā patiesībā klājās tīri labi” kopumā piekrita (atbildes „pilnībā piekrīt” un „drīzāk piekrīt”) 61% aptaujāto, bet 20% tam nepiekrita (atbildes „pilnībā nepiekrīt” un „drīzāk nepiekrīt”).

Jāatzīmē, ka būtiski atšķiras dažāda vecuma mazākumtautību iedzīvotāju atbildes: no jauniešiem vecumā no 18 līdz 24 gadiem šim apgalvojumam piekrita 30%, bet no respondentiem, kuri ir vecāki par 64 gadiem, tam piekrita 74%.

Tam, ka „cilvēkiem Latvijā šobrīd būtu labāk, ja Latvija ietilptu Krievijas veidotajā Eirāzijas Savienībā nevis būtu Eiropas Savienības dalībvalsts”, kopumā piekrituši 29%, bet 38% pauda noliedzošu attieksmi.

Jāatzīmē, ka salīdzinoši liela daļa aptaujāto (33%) atturējās sniegt noteiktu atbildi šajā jautājumā (atbilde „grūti pateikt”).

Arī apgalvojumam „Latvijai kā valstij šobrīd būtu labāk, ja Latvija ietilptu Krievijas veidotajā Eirāzijas Savienībā nevis būtu Eiropas Savienības dalībvalsts” mazākumtautību iedzīvotāji piekrituši retāk (28%) nekā nepiekrituši (40%), bet 32% atzīmēja, ka viņiem ir „grūti pateikt”.

Pētījuma dati liecina, ka tikai neliela daļa Latvijā dzīvojošo respondentu (14%) uzskata, ka „Krievijas politika apdraud Latvijas neatkarību”, bet lielākā daļa (79%) tam nepiekrīt.

Visbiežāk aptaujātie kā informācijas avotus minējuši dažādus televīzijas kanālus – biežāk atzīmētie ir PBK (48%), TV5 (43%), LNT (28%), TV3 (22%), LTV7 (21%), LTV1 (19%), 3+ (15%), HTB Mir Baltic (10%), RTR Rosija (9%) un REN TV Baltic (9%).

Raksturojot radio kā informācijas avotu par notikumiem Latvijā, jāatzīmē, ka 40% neizmanto šo informācijas kanālu, lai uzzinātu par notikumiem Latvijā, bet biežāk nosauktās radiostacijas ir Latvijas Radio 4 (Doma laukums) (20%), SWH+ (11%) un Latvijas Radio 2 (8%).

Preses izdevumus informācijas iegūšanai par sociālajiem, ekonomiskajiem un politiskajiem notikumiem Latvijā neizmanto 46% aptaujāto, bet biežāk izmantotie preses izdevumi ir MK-Latvija (23%), Vesti Segodnja (15%), Subbota (8%), kā arī vietējie laikraksti (20%).

Biežāk atzīmētie interneta portāli informācijas iegūšanai par notikumiem Latvijā ir rus.delfi.lv (25%), delfi.lv (24%), tvnet.lv (11%), rus.tvnet (10%), apollo.lv (8%), rus.apollo.lv (8%) un mixnews.lv (6%). Gandrīz puse aptaujāto (48%) atbildēja, ka neizmanto interneta portālus informācijas iegūšanai par notikumiem Latvijā.

Sociālos tīklus informācijas iegūšanai par sociālajiem, ekonomiskajiem un politiskajiem notikumiem Latvijā neizmanto 62% aptaujāto cittautesu. Biežāk

nosauktie sociālie tīkli kā informācijas avoti par notikumiem Latvijā ir *facebook.com* (21%), *draugiem.lv* (15%) un *odnoklassniki.ru* (11%).

IZGLĪTĪBA UN INTEGRĀCIJA

Saskaņā ar IZM sniegto informāciju 2013./2014.mācību gadā vispārējās izglītības programmas īstenoja 807 vispārīzglītojošās dienas skolas, savukārt no tām 108 izglītības iestādes mācību saturu īsteno bilingvāli (mazākumtautību izglītības programmas), tajā skaitā 99 skolas īsteno izglītības programmas krievu valodā, četras skolas poļu valodā, viena skola ukraiņu valodā, viena skola baltkrievu valodā, divas skolas ebreju valodā, viena skola lietuviešu valodā un viena skola igauņu valodā) un 67 izglītības iestādes īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas, kā arī divas privātās izglītības iestādes īsteno vispārējās izglītības programmas angļu valodā (divas skolas) un franču valodā (viena skola). Latvijā darbojas 25 vakara, neklātienes un tālmācības izglītības iestādes, no tām 13 īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas. Saskaņā ar IZM sniegto informāciju mazākumtautību izglītības programmās mācās 56 140 skolēni, sasniedzot 28,3 % no kopējā skolēnu skaita.

Saikne starp izglītības sistēmu un integrāciju ir sarežģīta – savā analīzē secina Brigita Zepa Latvijas Universitātes izdotajā krājumā „. Ir zināmi panākumi, mainot no padomju laika mantoto divu paralēlu izglītības apakšsistēmu (krievu un latviešu valodā) situāciju ar bilingvālas izglītības reformas, divplūsmu skolu un citu stratēģiju palīdzību. Tomēr diezgan liela latviešu un minoritāšu skolēnu un skolotāju daļa atbalsta atsevišķu izglītību, skolotāji bieži nespēj tikt galā ar daudzveidīgām klasēm, un daudzas mācību grāmatas ir etnocentriskas.

Bilingvālā izglītība

Saskaņā ar Tiesībsarga biroja pētījumu „Bilingvālā izglītība”, viens no Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014. – 2020. gadam minētajiem rīcības virzieniem ir veicināt daudzvalodīgas personības attīstību, gan apgūstot svešvalodas, gan arī sekmējot dzimtās valodas un valsts valodas apguvi. Etniskās kultūras un valodu apguvei ir nozīmīga loma skolēna personības izaugsme un vispārējās izglītības programmas apgūvē, kas līdztekus jau iepriekš sasniegtajam izglītības jomā Latvijā ir akcentēts arī pamatnostādņēs noteiktajos turpmākās darbības virzienos.

Izglītības likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi paredz salīdzinošu rīcības brīvību izglītības iestādēm saistošo vadlīniju un standartu ietvaros izstrādāt un īstenot mazākumtautību programmas, vienlaikus nosakot prasības valsts valodas apguvei un zināšanu pārbaudei, kā arī pienākumu iekļaut attiecīgās etniskās kultūras apguvei un mazākumtautību integrācijai Latvijā nepieciešamo saturu.

Ikvienas tautības bērnu vecāki var izvēlēties, uz kuru izglītības iestādi sūtīt bērnu, attiecīgi iepazīstoties ar piedāvāto izglītības programmu saturu. Tādējādi izglītības iestādēs, kas īsteno mācību programmas valsts valodā, un izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību programmas, ir dažāds etniskais sastāvs. Tomēr ne visām mazākumtautībām ir iespēja sūtīt bērnu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, lai mācītos savu valodu un izglītības sākumposmā to arī izmantotu mācību satura apguvei. Šāda iespēja ir septiņām mazākumtautībām: krieviem, poļiem, ebrejiem, ukraiņiem, igauņiem, lietuviešiem un baltkrieviem.

Tiesībsargs saskata nevienlīdzīgas iespējas tām mazākumtautībām, kurām neviena valsts un pašvaldību izglītības iestāde neīsteno attiecīgu mazākumtautību programmu, kā rezultātā bērniem nav iespēju mācīties un saglabāt savu valodu, kultūru, kā arī sākumskolā apgūt pamatpriekšmetus savā valodā.

Īpaši atstumti ir romu tautības pārstāvji, kuri, neskatoties uz tiesībām izstrādāt un īstenot romu mazākumtautību programmu, to nespēj īstenot, jo šim nolūkam trūkst attiecīgas kvalifikācijas pedagoģu, bilingvālās izglītības materiālu un materiālu romu valodā. Nepieciešami īpaši atbalsta pasākumi romu izglītībai, romu valodas un kultūras saglabāšanai. Mācību materiālu izstrādei romu valodā un bilingvāli ir jāpievērš īpaša uzmanība.

Mazākumtautību bērnu valodu apguves monitorings

Tiesībsargs 2013. gada nogalē veicis monitoringu mazākumtautības izglītības iestādēs Latvijā, tostarp monitoringā bija iekļautas arī Latgales skolas: Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija; Rēzeknes 2. vidusskola; Rēzeknes 4. vidusskola; Rēzeknes 6. vidusskola; : J.Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzija; Daugavpils 10. vidusskola; Daugavpils krievu vidusskola – licejs; Daugavpils 11. pamatskola.

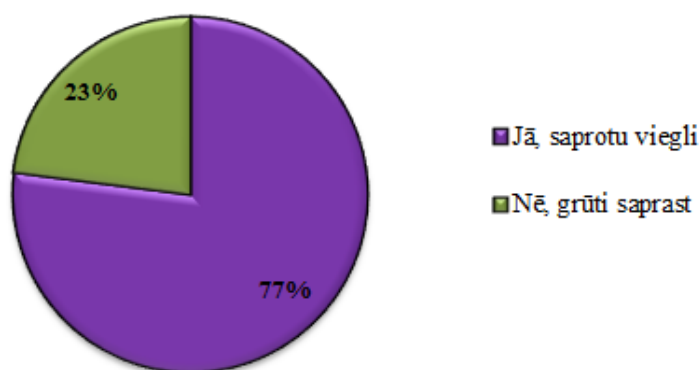
Monitoringa mērķis bija iepazīties ar faktisko situāciju mazākumtautību izglītības iestādēs – izpētīt, kā praksē tiek īstenotas mazākumtautību tiesības saglabāt savu valodu un kultūru – gan attiecībā uz mazākumtautību tiesībām saglabāt savu valodu, kultūru ievērošanu, gan, ņemot vērā Latvijas vēsturisko situāciju un latviešu valodas kā mazas valodas attiecību pret lielās kaimiņvalsts Krievijas valodu, valsts valodas regulējuma ievērošanu, valsts nozīmes svētku un kultūras pasākumu atzīmēšanu Latvijas Republikas valsts finansētajās izglītības iestādēs, kuras saskaņā ar normatīvo

regulējumu īsteno mazākumtautību izglītības programmas vai kuru nosaukumā ir ietverta mazākumtautību pārstāvība.

Aptaujā tika noskaidrots skolēnu pašvērtējums par spēju saprast mācību vielu valsts valodā. Attiecīgi, atbildot uz jautājumu: „Vai Tu nodarbības valsts valodā saproti viegli?”, 77% jeb vairāk nekā 3/4 skolēnu atbildēja, ka nodarbības valsts valodā saprot viegli. 23% norādīja, ka mācību vielu ir grūti saprast.

Minētais parāda, ka skolēnu pašvērtējums ir salīdzinoši augsts un skolēni saprot mācību vielu valsts valodā.

Vai Tu nodarbības valsts valodā saproti viegli?

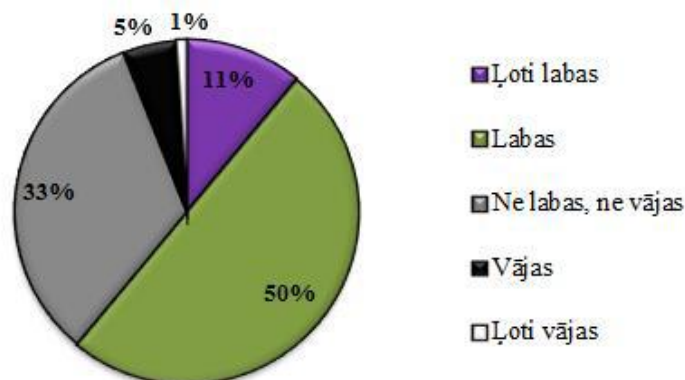

Skolēnu aptaujā detalizētāk tika noskaidrots skolēnu valsts valodas zināšanu pašvērtējums. Lielākā daļa aptaujāto skolēnu jeb 94% ir tādu, ar kuriem līdz šim ir veiksmīgi strādāts un sasniegti rezultāti – zināšanas ir ļoti labas, labas vai vidējas (ne labas, ne vājas).

50% skolēnu ir atbildējuši, ka valodas zināšanas ir labas, 33% novērtējuši valodas zināšanas kā „ne labas, ne vājas”, bet 11% skolēnu ir augsts valsts valodas zināšanu pašvērtējums, norādot, ka zināšanas ir ļoti labas. Tikai 5% gadījumu zināšanu pašvērtējums ir norādīts kā vājš, bet 1% gadījumu kā ļoti vājš.

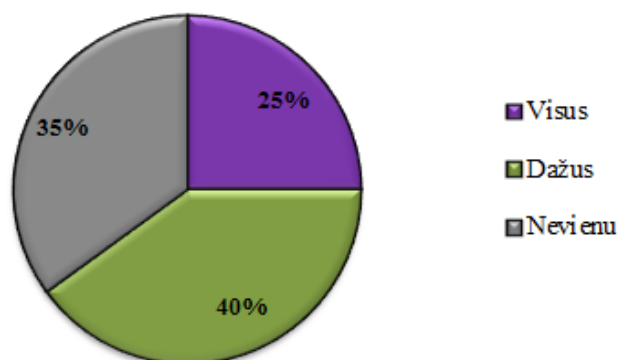
No minētā izriet secinājums, ka principā ļoti neliela skolēnu daļa ir tādu, kuriem valsts valodas zināšanu pašvērtējums ir neapmierinošs un būtu nepieciešams pievērst papildu uzmanību valsts valodas apguvei.

Kā Tu vērtē savas latviešu valodas zināšanas?

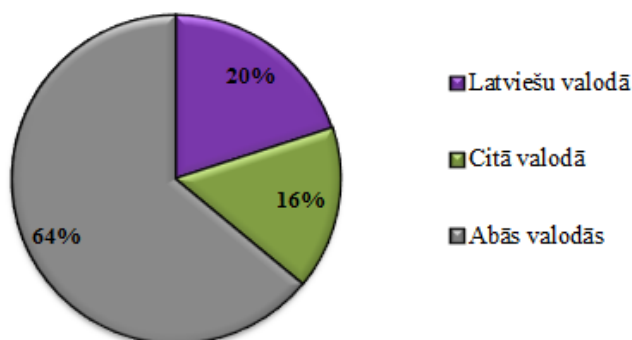
Skolēni, izsakot viedokli par vēlmi mācīties valsts valodā, 25% gadījumu norādīja, ka vēlas mācīties valsts valodā visu mācību vielu. Liela daļa – 40% – vēlas mācīties valsts valodā dažus mācību priekšmetus (akceptējot arī pašreiz īstenoto bilingvālās izglītības modeli), bet 35% gadījumu mazākumtautību skolēni ir norādījuši, ka nevēlas mācīties valsts valodā nevienu mācību priekšmetu.

Kurus priekšmetus Tu gribētu mācīties valsts valodā?

Uz jautājumu par svētku pasākumu norisi skolās 64% skolēnu ir norādījuši, ka svētku pasākumi norit abās valodās.

Kurā valodā notiek svētku pasākumi skolā?

Atsevišķos gadījumos tika novērots, ka skolotāji nezināja, kurā valodā mācību priekšmets bija jāvada (valsts, mazākumtautību vai bilingvāli). Skolotāji nespēja sniegt atbildes uz Tiesībsarga biroja darbinieku jautājumu, kādā valodā jāvada šis mācību priekšmets, vai sniegtā atbilde nesakrīta ar skolas vadības norādīto.

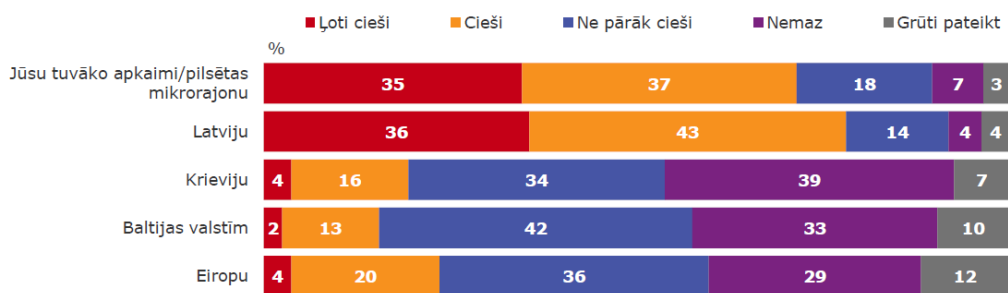
Kā nepietiekams ir vērtējams atsevišķu skolotāju valsts valodas zināšanu līmenis. Monitoringa laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka ir nepieciešams veikt pārbaudi par valsts valodas zināšanām septiņiem skolotājiem, jo tie nespēja atbildēt uz valsts valodā uzdotajiem jautājumiem, kas radīja šaubas par to, vai konkrētajam skolotājam ir normatīvajos aktos noteiktais valsts valodas zināšanu līmenis un tam atbilstošās praksē nostiprināmās valsts valodas zināšanas.

Valsts valodas centrs pēc tiesībsarga lūguma veica pārbaudi un konstatēja, ka sešas skolotājas nelieto valsts valodu profesionālo amata pienākumu veikšanai nepieciešamā apjomā. Vienai skolotājai pārbaudes laikā bija darba nespēja.

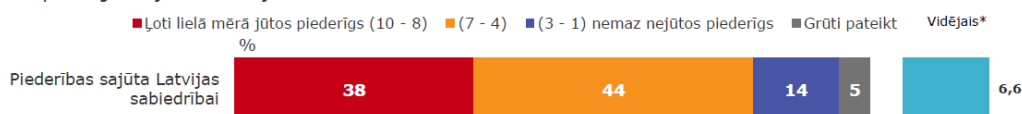
Papildus Valsts valodas centrs norādīja, ka 2013. gadā pie administratīvās atbildības ir saucis vienu skolas direktoru, vienu direktora vietnieku, 21 skolotāju, 13 pirmsskolas izglītības skolotājas, 31 skolotāja palīdzi, kā arī divas pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājas. Pie administratīvās atbildības sauktajām personām ir uzdots uzlabot savu valodas lietojumu. Tātad var secināt, ka mācību iestāžu darbinieku nepilnīgās valsts valodas zināšanas nav atsevišķi gadījumi, bet gan sistēmiska problēma.

Tāpat Tiesībsarga ziņojumā norādīts, ka problēmas pastāv ar to, ka daļai pedagogu nav Latvijas pilsonības (atšķirīgu iemeslu dēļ). Pedagogi kā paraugs bērniem demonstrē savu attieksmi pret valsti un valsts valodu.

Q17. Cik cieši Jūs jūtaties saistīts ar ...

Q18. Cik piederīgs Jūs jūtaties Latvijas sabiedrībai?

Bāze: Visi respondenti, n=407

*Vidējais skalā no 1 – nemaz nejūtos piederīgs līdz 10 – ļoti lielā mērā jūtos piederīgs

Avots: Tiesībsarga birojs

ĀRPUSĢIMENES APRŪPE

Labklājības ministrijas sagatavotajā „Pārskatā par bērnu stāvokli Latvijā 2013.gadā” (jaunāks ziņojums pētījuma veikšanas gaitā nebija pieejams) norādīts, ka bērniem ārpusģimenes aprūpes iestādēs, ir vājš dzīvei nepieciešamo zināšanu un prasmju apguves līmenis. Ir nepieciešams turpināt uzlabot jauniešiem ārpusģimenes aprūpē zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas patstāvīgai dzīvei. Šis ieteikums varētu attiekties arī uz zināšanu un prasmju apguvi, kas veicinātu mazākumtautību bērnu, kuri nonākuši ārpusģimenes aprūpē, integrāciju kā Latgales reģiona, tā visas Latvijas sabiedrībā.

Kāda ir valstī situācija ar ārpusģimenes aprūpes institūcijām un tajā mītošajiem bērniem? Saskaņā ar LM apkopoto informāciju valstī 2013.gadā darbojās 38 ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes, kurās atradās bērni (valsts un līgumorganizāciju sociālās aprūpes centri – 3; pašvaldību un citu organizāciju bērnu sociālās aprūpes centri – 34; pašvaldību un citu organizāciju pilngadīgo personu sociālās aprūpes centri – 1).

2013.gadā, pamatojoties uz bāriņtiesu pieņemtajiem lēmumiem, ārpusģimenes aprūpe tika nodrošināta 1850 bērniem, kas ir par 128 bērniem mazāk kā iepriekšējā gadā.

Vadoties pēc apkopotās statistiskās informācijas, 861 bērnam nodibināta aizbildnība un bērna tiesību un interešu pārstāvībai iecelts aizbildnis. Vienlaikus konstatēts, ka 603 bērniem ārpusģimenes aprūpe tika nodrošināta institūcijā, savukārt 386 bērnu aprūpes un audzināšanas pienākumus uzņēmās audžuģimenes.

Bērnu skaits institūcijās

Pārskata gads	2009	2010	2011	2012	2013
Bērnu skaits	1907	1788	1799	1889	1760

Avots: Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

Ilgstošas sociālās aprūpes iestādes un krīzes centri Latgalē

Pēc Labklājības ministrijas Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija sniegtajiem datiem, Latgalē pastāv sekojošas ārpusģimenes aprūpes iestādes:

Daugavpils pilsētas domes Sociālo lietu pārvaldes bērnu nams - patversme „Priedīte”

Atrodas Daugavpilī, Turaidas ielā 36, Daugavpils novads. Sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem. Šobrīd „Priedītē” uzturas ap 60 - 70 bērni vecumā no 2 līdz 18 gadiem.

Daugavpils pilsētas domes Sociālo lietu pārvaldes bērnumamā - patversmē „Auseklītis”

Atrodas Komandanta ielā 3, Daugavpilī. Ir Daugavpils pilsētas domes Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienība bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem. Bērnumama galvenais uzdevums ir nodrošināt bāreņiem, bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, ka arī bērniem invalīdiem vecumā no 7 līdz 18 gadiem ieskaitot sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju, kā arī veicināt bērnu atgriešanu vecāku ģimenē, nodošanu adopcijā, aizbildnībā vai audžu ģimenē.

Daugavpils rajona pašvaldības iestāde „Naujenes bērnu nams”

Atrodas Daugavpils novada Naujenes pagasta Kraujas ciemā, Daugavas ielā 2. Sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus, kā arī sniedz atbalstu jaunajām mātēm vai grūtniecēm, kas nonākušas krīzes situācijā Mātes un bērna atbalsta centrā „Avotiņi”, tāpat iestādē policijas darbinieki var ievietot Daugavpils rajona nepilngadīgos bērnus gadījumos, kad bērns ir patvaļīgi aizgājis no ģimenes, aizbildņa, audžuģimenes, bērnu aprūpes iestādes vai apmaldījies, pamests, vai arī atrodas tādos apstākļos, kas bīstami bērnam vai var kaitēt viņa attīstībai. Iestādē uzturas 50- 60 bērni vecumā no 2 līdz 18 gadiem.

Ludzas bērnu nams - patversme

Atrodas Ludzas novada Isnaudas pagasta Istalsnā. Bērnu nams - patversme sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku palikušiem bērniem. Uzturas ap 40 bērnu vecumā no 4 līdz 18 gadiem.

Ludmila Oļipova, direktore, Anita Lele, sociālais pedagogs

Rēzeknes pilsētas Bērnu patversme

Atrodas Rēzeknē, Viļānu ielā 10. Patversme sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī uzņem nepilngadīgās jaunās māmiņas, kuras palikušas bez vecāku gādības, bērnus, kuri ievietoti, pamatojoties uz valsts policijas vai Pašvaldības policijas, Rēzeknes bāriņtiesas, veselības aprūpes iestādes iesniegumu. Uzturas 30 - 40 bērni vecumā no 2 līdz 18 gadiem.

Tiskādu bērnu nams

Atrodas Rēzeknes novada Silmales pagasta Vecružinas ciemā, Ezera ielā 23. Sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku palikušiem bērniem. Uzturas ap 60 bērnu vecumā no 2 līdz 21 gadam.

Krāslavas bērnu sociālās aprūpes centrs „Mūsmājas”

Atrodas Krāslavā, Pils ielā 5. Sniedz ilgstošu sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku palikušiem bērniem, kā arī tiek sniegta palīdzība personām, kas cietuši no prettiesiskām darbībām un krīzes situācijā

nonākušām personām. Tie var būt gan bērni kopā ar vecākiem, gan pilngadīgas personas. Uzturas 40 – 50 bērni vecumā no 3 līdz 18 gadiem.

SIA „Bērnu Oāze”

Atrodas Zilupes novada Lauderu pagastā, Ezera ielā 1 (centrālais ofiss atrodas Rīgā, Biešu ielā 6). Izveidota 2000.gadā ar mērķi palīdzēt bērniem, pusaudžiem un jauniešiem, par kuriem nebija neviena, kas atbilstoši rūpētos. Sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku palikušiem bērniem, piedāvā dienas centrus bērniem, grupu dzīvokļus jauniešiem ar garīgās attīstības traucējumiem. Lauderos uzturas ap 60 bērni vecumā no 3 līdz 18 gadiem.

Valsts Sociālās aprūpes centra "Latgale" filiāle „Kalkūni”

Atrodas Daugavpils novada Kalkūnes pagastā, Komunālā ielā 104. „Kalkūni” sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bērniem bāreņiem un bez vecāku palikušiem bērniem, Uzturas bērni ar garīga rakstura traucējumiem, bērni no trūcīgām ģimenēm. Uzturas ap 100 bērni vecumā no 0 līdz 18 gadiem.

Problēmsituācijas ģimenēs

Alkoholisms ir sevišķi smaga sociālā problēma Latgales laukos, kur iedzīvotāju iespējas ir vairāk ierobežotas nekā pilsētās. Tā kā cilvēkiem nav naudas, pašmāju brūvētās kandžas patēriņš Latgalē ir vairāk izplatīts nekā citos Latvijas reģionos. Daudzās vietās ciematos un pilsētās ir tā sauktās “točkas”, kur cauru diennakti nelegāli tirgo alkoholu. Šī iemesla dēļ oficiālie dati par alkohola patēriņu nevar atspoguļot patieso stāvokli. Stāvoklis kļūst bīstams, kad daudzās lauku saimniecības alkoholu izmanto kā paralēlu un bieži vien vienīgo samaksas līdzekli par sniegtajiem lauksaimniecības pakalpojumiem. Daudzās ģimenēsniecīgo saimniecības naudu, ar kuru tik tikko var savilkt galus kopā, izlieto alkohola iegādei un dzeršanai; pasliktinās veselības stāvoklis, un cilvēkiem pietrūkst spēka apsaimniekot savas saimniecības.

NEVALSTISKĀS organizācijas LATGALĒ

Kā norādīts Latgales attīstības plānā, NVO ir svarīga loma etniskās integrācijas procesā. NVO var nodrošināt sabiedriskās diskusijas, veicināt sociālo līdzdalību un novērst atsvešināšanos, ieviest apmācību programmas, nodrošināt komunikāciju, valodas apmācību un paplašināt sociālo sadarbības tīklu.

NVO un sociālo sadarbības tīklu nostiprināšana sevī ietver vairākus uzdevumus:

Veicināt integrāciju un projektu konkursus sadarbībā ar NVO centriem;

Informēt vietējos iedzīvotājus par NVO aktivitātēm;

Nostiprināt starp-sektoru tīklu un sadarbību starp NVO, pašvaldībām un citām institūcijām;

Atbalstīt kultūras iestādes, klubus un sociālās aktivitātes, kas veicina starp – kulturālo komunikāciju kā integrācijas tīklu;

Veicināt Latgales sadarbību ar Rīgu un citiem reģioniem; iesaistīt Latgali sadarbības projektos, organizēt konferences, seminārus un citus oficiālus pasākumus visai Latvijai Latgalē. Tas palīdzētu pārvarēt pārējās Latvijas atsvešināšanos no Latgales un paplašinātu sadarbības tīklu.

Turpmāk minētas dažas no nevalstiskajām organizācijām Latgalē, kuru rūpju lokā ir arī mazākumtautību integrācija:

Latgales reģiona attīstības aģentūra (LRAA) ir dibināta 1999.gadā ar mērķi nodrošināt reģiona attīstības plānu ieviešanu un pārraudzību. LRAA dibinātāji ir Latgales reģiona pašvaldības. Aktīvi darbojoties tika realizēti daudzi ES finansēti projekti, iegūstot lielu pieredzi ES finansējuma piesaistē un projektu ieviešanā.

2004. gada 26.oktobrī "Latgales reģiona attīstības aģentūrai", sakarā ar izmaiņām Latvijas Republikas likumdošanā, tika nomainīts juridiskais statuss – Bezpeļņas organizācija sabiedrība ar ierobežotu atbildību pārtapa par biedrību "Latgales reģiona attīstības aģentūra" (LRAA).

Biedrība ERFOLG

jau ilgus gadus rīko dažādus pasākumus, konkursus, seminārus, apmācības un radošās darbnīcas, kuras ir pieejamas ne tikai biedrības biedriem, bet arī pārējiem Daugavpils pilsētas un reģiona iedzīvotājiem. Biedrība realizē dažādus projektus, gan jauniešu

starptautiskās apmaiņas, gan iniciatīvu projektus un apmācību, kā arī sadarbības tīklu veidošanas projektus, tostarp minoritāšu integrācijā un apmācībā (biedrība aktīvi nodarbojas ar dažādu projektu realizāciju, kas ir saistīti ar dažādu tautību pārstāvju integrēšanu sabiedrībā, aktivitāšu, apmācību un cita veida pasākumu organizēšanu)

Visi biedrības ERFOLG pasākumi ir orientēti uz starpkultūru dialoga veicināšanu, integrācijas pasākumu dažādošanu un savstarpējo interešu apmaiņu. Biedrība aktīvi raksta un veiksmīgi realizē ES fondu atbalstītus projektus, kā arī sniedz informatīvas konsultācijas par izglītības un apmaiņas programmu iespējām Eiropas Savienībā, tādā veidā popularizējot ES.

Biedrība ERFOLG pēdējos trijos gados ir realizējusi vairāk kā 50 projektus bērniem, pieaugušajiem, pensionāriem, bezdarbniekiem, mazākumtautībām un , protams, jaunatnei. No 01.11.2014. līdz 01.11.2015. biedrība „ERFOLG” Daugavpilī, īsteno projektu „Etnisko minoritāšu integrācija Latgales reģionā: NVO sadarbības iespējas problēmjautājumu risināšanā”.

Daugavpilī, čigānu kultūras un attīstības biedrība “ME ROMA”

kopā ar biedrību “ERFOLG” un EEZ finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu no 01.08.2013. – 31.07.2014. īstenoja projektu „Es – Latvijas roms”.

Projekta mērķis ir veicināt romu integrāciju sabiedrībā, mazinot romu diskriminācijas pakāpi, veicināt sabiedrības toleranci pret šīs tautības pārstāvjiem un vienotas sabiedrības apziņas nostiprināšanu Latgales reģionā.

Galvenās projekta aktivitātes ir romu un latviešu kultūras, vēstures vakaru rīkošana, latviešu un romu valodas apmācīšana, radošo amatniecības darbnīcu organizēšana, koncertu rīkošana romu un latviešu svētkos u.c.

Projekts palīdzēs sasniegt pozitīvus rezultātus romu kultūrpasākumu organizēšanas jomā, veicināt pozitīvu attieksmi pret romu tautības pārstāvjiem reģionā, kā arī sadarbību starp romu kopienu un sabiedrību. Attīstīt vienotību un sekmēt iecietību sabiedrības vidū, īpaši, lai veicinātu sociālo saliedētību un dialoga attīstību starp dažādās tautības un kultūras pārstāvjiem.

Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs

ir sabiedriska organizācija, kurā uz brīvprātības un līdztiesības principiem apvienojušās juridiskas personas, lai attīstītu nevalstiskās organizācijas, aktivizētu indivīdu, motivētu sabiedrību līdzdarboties, tādējādi veicinot ilgtspējīgu reģiona attīstību un pilsoniskas sabiedrības veidošanos.

Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs 2015. gadā izsludinājis "Latgales NVO projektu programmu 2015", kuras mērķis ir veicināt Latgales plānošanas reģionā pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, iedzīvotāju līdzdalību un starpkultūru dialogu, tai skaitā mazākumtautību darbu. Kopā konkursam pieejami 24 000 EUR, kas sadalīti trim atbalsta jomām.

Vēl citas nevalstiskās organizācijas Latgalē, kas var tikt izmantotas sabiedrības integrācijas problēmu risināšanā un starpkultūru dialogā veicināšanā

- Viduslatgales pārnovadu fonds
- Preiļu novada slāvu kultūras biedrība „Raduga”
- Poļu kultūras centrs
- Latvijas Poļu savienība
- Latgales reģiona lietuviešu izglītības, kultūras un informācijas centrs
- Daugavpils Ukrainu kultūrizglītības biedrība Mrija
- Daugavpils ebreju kopiena
- Austrumlatvijas radošo iniciatīvu centrs

Pašvaldību iesaiste sabiedrības integrācijas programmu izstrādē

Sabiedrības integrācijas programma pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšanai Preiļu novadā (2009.-2015.)

Projekta īstenotāja nosaukums: *Preiļu novada dome*
Valsts programmas nosaukums - *Pilsoniskas sabiedrības stiprināšanas valsts programma 2008.- 2012.gadam*

Programmas mērķis - nodrošināt vidi, kas motivē un veicina Preiļu novada iedzīvotājus sadarbībai, kas atbalsta pilsoniskās sabiedrības attīstības iniciatīvas un tādā veidā sekmē dzīves kvalitātes uzlabošanu novadā.

Balvu pilsētas sabiedrības integrācijas programmas izstrāde

Projekta īstenotāja nosaukums - Balvu pilsētas Dome. Valsts programmas nosaukums - Pilsoniskas sabiedrības stiprināšanas valsts programma 2008.- 2012.gadam. Projekta laika periods - 01.12.2008.- 31.05.2009.

Projektā risinātā problēma - demokrātiskas, saliedētas un pilsoniskas sabiedrības veidošana.

Projekta mērķis - veicināt tādas vides izveidi, kas sekmētu pilsoniskās sabiedrības attīstību, kurā iedzīvotājiem būtu motivācija piedalīties sabiedrības jautājumu risināšanā, kā arī nebūtu šķēršļu sadarbīties.

Projekta rezultātā ir apzināta un izanalizēta situācija sabiedrības integrācijas jomā Balvu pilsētā, **izstrādāta Balvu pilsētas sabiedrības integrācijas programma 2009.- 2013.gadam** saskaņā ar integrācijas politikas procesa attīstību Latvijā, sabiedrības vajadzībām un Eiropas Savienības labāko praksi.

„Riebiņu novada sabiedrības integrācijas programmas izstrāde 2009-2014.gadam”

Projekta īstenotāja nosaukums - Riebiņu novada dome.

Valsts programmas nosaukums - Valsts programmas bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai/Jaunatnes politikas valsts programma 2009. Gadam; „Atbalsts integrācijas programmu izstrādē un īstenošanā”. Projekta laika periods - 2009.gada 2.janvāra-2009.gada 31.maijam

Programmas mērķis - attīstīt iespējas veiksmīgiem sabiedrības integrācijas procesiem Riebiņu novadā, veicinot dažādiem sociālajiem slāņiem pilnvērtīgu dzīves apstākļu izveidi, kā arī veicinot iedzīvotāju līdzdalību lēmumu pieņemšanā, iekļaušanos darba tirgū un sabiedriskajā dzīvē, paplašinot personības pašapliecināšanās un pašizpaušmes iespējas, kā rezultātā uzturēt labvēlīgu saskarsmi starp dažādu tautību cilvēkiem, saglabāt un attīstīt etnisko un kultūras identitāti Riebiņu novada iedzīvotājiem.

Izstrādāta Riebiņu novada sabiedrības integrācijas programma 2009-2014.gadam, kurā tika maksimāli iekļauti problēmu risinājumi un integrācijas veicināšanai nepieciešamās aktivitātes, lai katrs Riebiņu novada iedzīvotājs justos sabiedrības pilntiesīgs loceklis, kā rezultātā stiprinot pilsonisko sabiedrību un kopējo sabiedrības integrāciju.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

Projekta īstenošanas laikā bāreņu biedrība "Saules bērni" tuvāk iepazīna Latgales reģiona ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem darbību, nodibināja ciešus kontaktus ar šo ārpusģimenes aprūpes iestāžu vadību un personālu, kā arī aktīvi komunicēja ar šo iestāžu audzēkņiem. Dažādu pasākumu laikā – gan gadskārtu ieražām veltītajos svētku sarīkojumos, gan izglītojošās nodarbībās Latvijas vēstures, ģeogrāfijas, kultūrvides iepazīšanai un latviešu valodas praktiskās apguves nodarbībās – bija iespēja veidot vēl ciešāku kontaktu. Projekta gaitā radušies vairāki secinājumi, kas būtu ņemami vērā, turpmāk veicinot starpkultūru dialogu starp dažādu Latgalē dzīvojošo nacionalitāšu pārstāvjiem, īpaši jaunāko paaudzi.

1. Ieinteresēt dziļāk izziņāt savas kultūras saknes un tās bagātināt ar citu Latvijā dzīvojošo tautību kultūras tradīcijām iespējams, izmantojot dažādas atraktīvas sadarbības metodes un ļaujot vienam otru ieraudzīt praktiskās nodarbībās.
2. Laba iespēja kā veidot dialogu ir, izmantojot katrai nacionalitātei pazīstamās tradīcijas, ieražas, svinības, jo tas rada svētu gaisotni, pacilātību un prieku, kas savukārt palīdz pozitīvā aspektā saskatīt kopīgo un atšķirīgo.
3. Lai dažādu tautību un nacionalitāšu bērni labāk apgūtu latviešu valodu ārpusstundu nodarbību veidā, ieteicams izmantot bērnus un jauniešus interesējošu tematiku, iesaistīt informācijas vākšanā un apstrādē, piemēram, par Latvijas kultūrvēsturiskajām norisēm, dabas retumiem, vēsturiskiem notikumiem u.tml.
4. Latgales novads ir bagāts ar dažādām kultūrvēsturiskām vietām, muzejiem, tāpēc viena no iespējām, kā veidot starpkultūru dialogu, ir kopīgi apmeklēt šīs vietas un muzejus. Projekta īstenošanas gaitā to varēja pārlicināties, bērnus vedot ekskursijā uz Ludzas novadpētniecības muzeju, Slutišķu etnogrāfisko vecticībnieku sādžu, Naujenes novadpētniecības muzeju. Šādi objekti sniedz jaunu informāciju, kā arī sadarbībā ar to zinātnisko personālu ir iespēja pārrunāt jaunus tematus.
5. Tā kā Latgalē ir izvietoti vairāki ārpusģimenes aprūpes centri, kuros nonākuši bērni un jaunieši no dažādām vietām, ieteicams šo institūciju starpā uzturēt neformālus sakarus, kas var izpausties kā kopīga gadskārtu svētku svinēšana, ekskursijas, apciemojot vienam otru, tuvāk iepazīstoties, jo šādas tikšanās rada vienotības apziņu, ļauj vienam par otru uzzināt vairāk, tostarp iepazīt arī dažādu tautību un nacionalitāšu pārstāvjus.

6. Ārpusģimeņu aprūpes centru pedagogiem, sociālajiem darbiniekiem jāliek lietā radoša izdoma, lai sarīkotu bērniem un jauniešiem neformālas tikšanās, izglītojošas nodarbības Latvijas kultūrvēstures un latviešu valodas apguvē, kurās tiek ieviesti interaktīvi, mūsdienīgi mācību elementi un kas nelīdzinās tradicionālām mācību stundām skolā. Latgales bērnamu bērni pārsteidza ar eksotiskām dejām, dziesmām, priekšlasījumiem.
7. Jāļauj bērniem pašiem izrādīt lielāku iniciatīvu informācijas vākšanā un apkopošanā par Latviju. Projekta īstenošanas laikā ārpusģimenes aprūpes centru bērni pierādīja, ka ir aktīvi, zinātkāri, spēj viegli iegaumēt faktus, ikdienas saziņā latviešu valoda viņiem nerada grūtības.

PIELIKUMS

PRJEKTĀ REALIZĒTIE PRAKTISKIE PASĀKUMI STARPULTŪRU DIALOGA VEIDOŠANĀ: GADSKĀRTU IERAŽU, KĀ ARĪ LATVIJAS VĒSTURE, ĢEOGRĀFIJAS, KULTŪRVĒSTURISKĀ MANTOJUMA UN LATVIEŠU VALODAS IZZINĀŠANA

Iepazīstam Latviju un svinam pavasara svētkus Masļeņicu

Ar nepacietību sagaidīta diena, kad projekta "Starpkultūru dialogs sabiedrības integrācijai" ietvaros noritētu pirmais kopīgi sagatavotais pasākums, kura laikā satiekas Latgales reģiona četru bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu audzēkņi, lai iepazītos un kopīgi izzinātu tās tradīcijas, kas raksturīgas gan Latgalei, gan šajā skaistajā kultūrvēsturiskajā novadā dzīvojošām tautībām. Projekta dalībnieki pulcējās Tiskādu internātpamatskolā, kas atrodas Rēzeknes novada Silmalas pagasta Vecružinas ciemā. Līdzās internātpamatskolai izvietojies arī Rēzeknes novada pašvaldības Tiskādu bērnu nams, kas ir ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāde (turpmāk tekstā – bērnu nams) un kurā mīt bērni bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni vecumā no 2 līdz 18 gadiem ieskaitot (arī vecāki, ja turpina izglīties). Tiskādu kolektīvs pirmais projektā uzņēmies saimnieka lomu un aicinājis ciemos pārējos projekta norisē iesaistītos - bērnus no Naujenes bērnu nama, Ludzas bērnu nama – patversmes un Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojumu centra”. Ieradušies esam arī mēs, projekta īstenotāji no Bāreņu biedrības „Saules bērni”, lai kopīgi nosvinētu Masļeņicas svētkus un uzzinātu par dažādu tautu tradīcijām, sagaidot

pavasār. Tiskādu bērnu audzētāji un direktore Larisa Franckeviča, kā arī citi pedagogi un bērnu aprūpētāji ir parūpējušies, lai pasākumā valdītu īsta svētku noskaņa.

Kā to paredz projekts, Latgales reģiona četru ārpusģimenes aprūpes institūciju bērni - gan latvieši, gan mazākumtautību pārstāvji - tiek iepazīstināti ar Latvijas un jo īpaši Latgales dažādo kultūras mantojumu – nacionālo svētku un tradīciju īpatnībām, akcentējot kopējo un atšķirīgo gadskārtu ieražās, folklorā, tipiskajos svētku ēdienos. Katram gadalaikam tiek veltīts kopīgs tematisks starpkultūru seminārs par šajā periodā svinamajiem nacionālajiem svētkiem. Tā nu šoreiz sākam iezīmēt kopīgo un atšķirīgo dažādu etnisko grupu kalendāro svētku rituālos, kas saistīti ar pavasara sagaidīšanu.

Gatavojoties pasākumam, katram bērnam bija jāizpilda mājasdarbs - jāizpēta un jāsaprot fakti materiāls, lai tikšanās reizē pastāstītu pārējiem par gadskārtu ieražām un ar to saistītajiem svētkiem. Jāteic, ka ar šo izdevumi visi bērni bija veiksmīgi tikuši galā un sagatavojuši aizraujošus priekšnesumus. Tā kā ziema tikko aizvadīta, tad nedaudz ieskatījāmies Ziemassvētku tradīcijās, tad uzzinājām, ko nozīmē Masļeņica un kā to sagaida arī Latgales iedzīvotāji, kādi ir tās rituāli un tradicionālie ēdieni, bet pavisam neparastu priekšnesumu bija sagatavojuši paši Tiskādu bērnu nama audzētāji - viņi stāstīja par tālo Ēģipti un ēģiptiešu tradīcijām. Šāda interese par Austrumu valsti, kurā ir pavisam atšķirīgas ieražās, radušās, pateicoties bērnu dejotāju grupīnai, kas kas aizrāvusies ar austrumtautām raksturīgām dejām, tostarp vēderdeju. Arī citus priekšnesumus papildināja dažādas muzikālas aktivitātes, par vienu no spilgtākajiem momentiem kļuva mazas romu tautības meitenes dziedātā latviešu tautasdziesma "Ziedi, ziedi linu druva" latgaļu dialektā.

Lai šī izglītojošā semināra norise un vienlaikus svētku svinēšana nebūtu tikai teorētiska, katrs no bērnu kolektīviem bija parūpējies arī par svētkiem raksturīgiem cienastiem. Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojuma centra pārstāvji pat bija sacepuši krietnu kaudzi Masļeņicām raksturīgo apaļo pankūku. Tā nu svētki iepazīti gan ar prātu, gan emocijām, gan garšas kārpiņām. To noslēgumā jaunie iepazītajiem draugiem pat grūti šķirties, taču mierina doma, ka drīz jau tiksimes atkal - Lieldienu ieražu svinību gaisotnē pie nākamā projekta dalībnieka - Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojuma centra audzētājiem.

Mazākumtautību bērni no Latgales bērnu namiem apgūst latviskās Lieldienu tradīcijās radošās darbnīcās

Par projekta "Starpkultūru dialogs sabiedrības integrācijai" rīkotā seminārā otro tikšanās vietu bija izvēlēts Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojumu centrs, kura

iemītņieki laipni uzņēmas saimnieku un viesu sagaidītāju lomu. Arī šajā reizē sabrauca ciemos bērni no visām projektā iesaistītajām Latgales reģiona ārpusģimenes aprūpes iestādēm, tai skaitā Naujenes bērnu nama, Ludzas bērnu nama – patversmes un Tiskādu bērnu nama. Tāpat kā pirmajā reizē, arī šajā galvenais uzdevums bija ko vairāk uzzināt par nacionālo svētku un tradīciju īpatnībām, ko svin un ievēro Latvijā, akcentējot kopējo un atšķirīgo gadskārtu ieražas, folklorā, tipiskajos svētku ēdienos, jo Latvijā dzīvo dažādu tautību un nacionalitāšu cilvēki, kuri ievēro savai kultūrai raksturīgāko arī svētku reizēs.

Vieni no Latvijā iecienītākajiem gadskārtu ieražu svētkiem ir Lieldienas, kas saistās ar pavasara atmošanos, jo tie ir pavasara saulgrieži, kad diena un nakts kļūst vienādā garumā; kad saule sāk iet savu uzvaras ceļu. Šo gatavošanos pavasarim radoši demonstrēja arī projekta dalībnieki, jo Lieldienu tradīciju izzināšanai rēzeknieši bija ieplānojuši kopējas nodarbības radošās darbnīcās. Tā kā pavasaris šogad ar siltumu un sauli ne pārāk lutināja, tad brīvā dabā sākotnēji plānotās izrīcības pārcēlās uz iekštelpām, svaigajā gaisā atstājot mielošanos. Nu jau par tradīciju projektā kļuvusi kopīga cienāšanās pie bagātīgi klāta galda. Jo kā gan citādi - Latvijā svētku svinēšana nav iedomājama bez kārtīga mielasta, kurā galdā ceļ svētkiem raksturīgos ēdienus.

To, kādi pavasara brīnumi tapa radošajās darbnīcās, var redzēt, noskatoties videofilmu par otro tikšanās reizi Rēzeknē. Katrā ziņā netrūka Lieldienām tik raksturīgās apaļās formas un saulītes simboli.

Lai kopīgi piedzīvotais un pieredzētais ilgi paliktu atmiņā, svinību noslēgumā Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojumu centra vadītāja Kristīne Ustinova visiem pasniedza atzinības rakstus, kā arī katrs bērnu nams saņēma koka stādu, ko iedēstīt par godu šim projektam, kura mērķis ir panākt, lai Latvijā sabiedrība ir kā viens veselums (stiprs un spēcīgs kā ozols) ar daudz dažādu etnisko grupu pārstāvjiem (kā koka lapiņām), kas spēj cienīt un saprast viens otru, attīstīt iecietību pret atšķirīgo un prasmi saskatīt vienojošo.

Līgo tradīcijas mazākumtautību bērni apgūst Ludzas Novadpētniecības muzejā

Jāņu vainagu pīšana, Līgo dziesmas un rotaļas, brīvdabas ekspozīcija, kura ļauj apskatīt iepriekšējo gadsimtu ēkas un iepazīt seno latgaļu sadzīvi Latgales laukos, kā arī dabas ekspozīcijas apskate - tā pagāja kārtējā Latvijas bāreņu biedrības Saules bērni un Latgales četru bērnuma audzēkņu tikšanās. Šoreiz tā noritēja nerastākā vidē - Ludzas Novadpētniecības muzejā.

Projekta "Starpkultūru dialogs sabiedrības integrācijai" ietvaros Ludzas bērnu nama - patversmes audzēkņi kopā ar audzinātājiem bija sagādājuši patiesu pārsteigumu

pārējiem projekta dalībniekiem - Tiskādu, Naujenes un Rēzeknes ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem. Daudzi no viņiem pirmoreiz paši savām rokām centās uzpīt vainagus no visskaistākajiem Latgales pļavu ziediem. Bērni uzzināja, ka pīlādzis, nātre, asinszāle noder pret Jāņu nakts raganām, bet smaržai lieliski der piparmētras, taču visīstākā Jāņuzāle ir nārbulis, kas uzzied tikai jūnija otrajā pusē. Savukārt papardes ziedu var atrast, ja uzvelk apavus ačgārni un ietinas baltā palagā - tad neviens neredz!

Nedaudz sākumā sakautrējušies, taču vēlāk atraisīti gan mazākie bērni, gan pusaudži kopā ar Ludzas novadpētniecības muzeja darbiniekiem mācījās rotaļas un dziesmas, ko Latvijā dzied gada visīsākajās naktīs. Īpaši paldies jāsaka muzeja izglītojošā darba vadītājai Ainaī Losevičai un komunikācijas un sabiedrisko attiecību pārzinātājai Ritai Kučarei.

Muzejā bērni uzzināja, kā izskatās latviešu folklorā minētās zīmes - Māras krusts, Zalktis, Auseklītis, Mēness krusts, Jumis, Saulīte. Dabas ekspozīcijā varēja aplūkot Latvijas dabā sastopamo faunu - vilku, lūsi, ūdensputnus u.c.

Pēc izložņāšanas pa muzeja brīvdabas ekspozīcijā izstādītajām ēkām, dažādu senu sadzīves priekšmetu izzināšanas, sekoja arī ekskursija pa Latvijas un Latgales vēsturei veltīto muzeja ekspozīciju.

Pēc muzeja apmeklējuma visi pasākuma dalībnieki devās uz Ludzas bērnu namu - patversmi, kur turpināja izzināt vasaras vidū svinamos svētkus. Sekoja bērnu sagatavotie stāstījumi par Ivana Kupalas svētkiem Krievijā, par Vasarsvētku, kā arī par Trīsvienības svētku nozīmi. Kā, zināms, Latgalē ir spēcīgas katoļticības tradīcijas, tāpēc vasarā tautas svinamie svētki mijas ar reliģisko rituālu ievērošanu.

Kā jau svētku reizē, bija arī sagatavoti dažādi priekšnesumi, tostarp skanīgās balsīs izpildīta "Auga, auga rūžeņa". Un jau par tradīciju projekta ietvaros rīkotajiem pasākumiem ir arī nacionālo gardumu baudīšana un viesu cienāšana.

Bērni atvadījās, lai gatavotos nu jau rudens svētku tradīciju izzināšanai!

Ārpusģimenes aprūpes iestāžu bērni neformālā veidā apgūst zināšanas par Latviju

Kā jau tas paredzēts projekta "Starpkultūru dialogs sabiedrības integrācijai" pieteikumā, Latgales reģiona četrus ārpusģimenes aprūpes iestāžu bērni no Naujenes bērnu nama, Ludzas bērnu nama – patversmes un Rēzeknes Bērnu sociālo pakalpojumu centra”, kuru vidū ir daudz mazākumtautību pārstāvji, projekta gaitā regulāri iepazīstas ar Latvijas vēsturi un ģeogrāfiju, latviešu valodu un kultūras

mantojumu, lai labāk izzinātu valsti, kurā dzīvo. Protams, šī zinības viņi visi apgūst arī skolā, taču projekta ideja ir ieinteresēt bērnus savas valsts izzināšanā ar neformālām un inovatīvām metodēm. Tāpēc aprūpes iestāžu pedagogi un sociālie darbinieki nāk talkā un bērnumos regulāri ik mēnesi notiek ārpuskolas nodarbības. Vienā no tādām paviesojās arī projekta iniciatori - Bāreņu biedrība "Saules bērni" pārstāvji.

Bērnumiem dota rīcības brīvība - viņi paši lem, kā papildināt zināšanas par Latvijas kultūru, vēsturi, ģeogrāfiju, kā arī izpētīt, kā tajā iederas mazākumtautību kopienu kultūrvēsturiskās tradīcijas. Kā stāstīja Naujenes bērnu nama direktore Lilita Gasjaņeca, Naujenes bērnu namā mīt vismaz astoņu nacionalitāšu bērni - krievi, latvieši, romi, baltkrievi, ukraiņi, igauņi, poļi, lietuvieši. Ikdienā viņi nedomā par to, ka kāds būtu atšķirīgs tikai tāpēc, ka viņa dzimtā valoda nav latviešu valoda. Visi bērni lieliski saprot latviešu valodu un kontaktējas tajā, taču vienlaikus vērtīgi ir uzzināt, kā katras mazākumtautības kopienas pārstāvis var bagātināt Latvijas kultūrtelpu, veidojot to par multikulturālu; kā izrādīt cieņu pret atšķirīgo un kur meklēt kopējo. Tāpēc iesākumā vērtīgi iepazīt to, kas mūs vieno - Latviju.

Tieši Latvijai arī bija veltīta Tiskādu bērnuma audzēkņu nodarbība, kurā viņi visai neierastā atraktīvā veidā demonstrēja savas zināšanas par Latvijas vēsturi, ģeogrāfiju, kultūru.

No pedagoga sagatavotā jautājumu klāsta (jautājumi bija sarakstīti uz lapiņām) gluži kā loterijā bērni vilka laimīgo lozi, kur visas bija pilnas. Kurš ir Latvijas augstākais kalns? Kurš ir dziļākais Latvijas ezers? - šādi un līdzīgi jautājumi uz kuriem vajadzēja atbildēt nodarbības dalībniekiem. Bērni azartiski demonstrēja iepriekš nodarbībās apgūtās zināšanas. Ja kāds ko bija piemirsis, cits papildināja. Bija arī āķīgāki jautājumi, taču Tiskādu bērnu nama audzēkņu erudīcija bija apbrīnojama. Protams, vieglāki šķita tie jautājumi, kas veltīti viņu reģionam - Latgalei, bet tikpat labas zināšanas bērni demonstrēja arī par citiem reģioniem. Nu, piemēram, kura ir mazākā pilsēta Latvijā?

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012. – 2018.gadam. LR Kultūras ministrija
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3782>

Par Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.- 2018.gadam īstenošanas plānu laikposmā līdz 2016.gadam
<http://likumi.lv/doc.php?id=272471>

Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.- 2018.gadam īstenošanas plāns laikposmā līdz 2016.gadam
<http://likumi.lv/doc.php?id=272471>

Pārresoru koordinācijas centra ziņojums „Par sabiedrības saliedēšanu, nacionālās identitātes un valsts valodas pozīcijas nostiprināšanu”
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3988>

Baltā grāmata par starpkultūru dialogu „Dzīve kopā līdztiesībā un cieņā”. Pieņēmuši Eiropas Padomes ārlietu ministri 118. ministru sesijā Strasbūrā, 2008. gada 7. maijā
http://vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Rokasgramatas/White_Paper_on_Intercultural_Dialogue.doc

Mazākumtautību izglītības ieviešana.
<http://www.latvija.ie/lv/Arpolitika/integracija/mazakumtautibu-izglitiba/ieviesana/>

Izglītības un kvalitātes valsts dienesta mājaslapa.
<http://www.ikvd.gov.lv>

Izglītības un zinātnes ministrijas mājaslapa.
<http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-vispareja/9576.html>

Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits N.Muižnieka redakcijā, LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts.
Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010

„Apmācību kursa „Starpkultūru komunikācija” rokasgrāmata, Sabiedrības integrācijas fonds un eksperti - Daiga Zaķe, Liesma Ose, Inese Lazda-Mazula un Kārlis Viša

Statistisko datu krājumā “Demogrāfija 2014”
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2014

Centrālās Statistikas pārvaldes datubāze
www.csb.gov.lv

Piederības sajūta Latvijai. Mazākumtautību Latvijas iedzīvotāju aptauja” (2014.gada maijs – jūnijs).
http://cilvektiesibas.org.lv/media/record/docs/2014/08/27/atskaite_piederiba_08_2014.pdf

Tiesībsarga biroja pētījumu „Bilingvālā izglītība”
(http://www.tiesibsargs.lv/files/content/Petijumi/Bilingvala%20izglitiba_2014.pdf)

„Pārskatā par bērnu stāvokli Latvijā 2013.gadā”

http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/lmzino_161214_bernu_parskats_2616.pdf